

กุญแจใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ฟังธรรม ธรรมะ... ธรรมะนี้มีเป็นครั้งคราว ธรรมะนะ ใจเราเป็นธรรมไง ถ้าใจเราเป็นธรรมชีวิตเราจะมีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข ถ้าใจเราเป็นโลกเห็นใหม่ มันก็ลากเราไปนะ มันจะลากชีวิตของเราไป

ทางโลกนะ ถ้าธรรมะแบบโลกก็ปัญหา มีหน้าที่การงาน มนุษย์มีหน้าที่การงาน ทำงานรับผิดชอบนั่นคือเป็นคนดี คนดีของโลกนะ เราก็ยกย่องเชิดชูกันเห็นใหม่ จนออกจากโลกไม่ได้นะ เวลาครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า เวลาหลุดพ้นนี้พูดธรรมะ โอ้โห นิพพานนะ พูดถึงสิ้นกิเลสเลยนะ แต่เสียสละเพศของเราไม่ได้ เพศของเราเห็นใหม่

“หลุดพ้นนะ” เพศของเรา ผมบนศีรษะก็เสียสละไม่ได้ แต่พูดถึงธรรมะนี้ นิพพานนะ สิ้นเลยละ สิ้นกิเลส สิ้นทุกข์ทั้งนั้น เห็นใหม่ เพราะมันติดโลกใจ เราเสียสละไม่ได้ จนถึงปัจจุบัน ถ้าเราเป็นคนดี คนดีเห็นใหม่ ถ้าใจดีดีหมด แต่ถ้ามันดีหมดมันเห็นคุณค่านะ

คูสิ คีลเห็นใหม่ คีล ๕ คีล ๘ คีล ๑๐ คีล ๒๒๓) ใครมีศีล มีศีลคือมีความคงที่ คีลที่ดี การประพฤติปฏิบัติมันจะง่ายขึ้น

เวลาพระเราประพฤติปฏิบัติ เห็นใหม่ อคนอนผ่อนอาหารนี้โลกเขาบังคับไม่ได้ นะ ทุกข์นิยม... ทำไมต้องทำให้มันทุกข์ยากขนาดนั้น ไม่รู้หรือกิเลสมันแก่น กิเลสมันเหนียวแน่นขนาดไหน กิเลสเรานี้เหนียวแน่นมาก แต่เราไม่รู้มันหรือ เราไม่เข้าใจมันหรือ มาร... เราตกอยู่ใต้พญามารทั้งหมด มารมันครอบงำเราตลอดเห็นใหม่

ธรรมะเท่านั้นจะต่อสู้มัน ธรรมะเท่านั้นจะแก้ไข ธรรมะเท่านั้นนะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรารธนาเป็นพระโพธิสัตว์ คำว่าปรารธนาเป็นพระโพธิสัตว์ ต้องยึดเอาตรงนี้ก่อน ความปรารธนา ความเตรียมตัวพร้อม มา พระโพธิสัตว์เห็นไหม ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขยต้องต่อเนื่อง แล้วพระโพธิสัตว์ถ้ายังไม่ได้รับพยากรณ์จากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังกลับได้ กลับหมายถึงว่าเป็นสาวก สาวกะ ผู้ไฉนได้ฟัง คือมีผู้ชี้ นำ มีคนสอน มีการค้น มีทฤษฎีให้เราก้าวเดินตาม แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม เป็นสยมภูตรัสรู้เองโดยชอบ

สิ่งที่ไม่มี โลกที่ไม่มี ไม่มีใครสนใจแล้วไม่มีใครรู้ มันจะเกิดมาได้อย่างไร สิ่งที่เกิดขึ้นมา เพราะการสะสมมาเห็นไหม พระโพธิสัตว์ สิ่งที่พระพุทธรเจ้าพยากรณ์แล้ว รื้อสัตว์ขนสัตว์นะ ต้องเป็นหัวหน้า ต้องพยายามสร้างบารมี แต่มันก็เป็นความสุขนะ ความสุขแบบโลกที่เราเป็นกันอยู่นี่ไง เห็นไหม

ถ้าเรามีสถานะทางสังคม เรามีสถานะทางเศรษฐกิจ โอ้ เราเป็นคนมีหน้ามีตานั้นมันเพลินนะ มันเพลินไปให้เขายกย่อง ให้เขายกย่องนี่คือ “โลกธรรมแปด” มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ เราไม่รู้เลยว่าสิ่งนี้มันจะเสื่อมไปข้างหน้า แม้แต่ชีวิตเราก็ต้องตายไปข้างหน้า แล้วธรรมที่มันคงที่ ธรรมที่มันมีอยู่ ทำไมไม่แสวงหา ไม่ค้นหา ค้นหาไป ถ้าค้นหามันก็เป็นอีกระดับหนึ่งเห็นไหม

ในการประพฤติปฏิบัติ ในการประพฤติปฏิบัติเดี๋ยวนี้เพราะอะไร เพราะมันตื่น ตื่นตื่นกันไป ตื่นเหมือนกับไฟไหม้ฟาง เห็นเขาบอกว่าธรรมะสุขอย่างยิ่งๆ ...สุขอย่างยิ่งมาจากไหน

สุขอย่างยิ่งมันเกิดจากครูบาอาจารย์เรานะ ครูบาอาจารย์ค้นคว้าเห็นไหม หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นออกค้นคว้ามา ขนาดที่มีธรรมะอยู่นะ มีศาสนาอยู่ แต่มีบुरुช เอกบुरुช ออกประพฤติปฏิบัติ เขาจะไปไหนกัน ไปทำอะไรกัน เขาไม่เชื่อ มันไม่เชื่อ เป็นไปไม่ได้ ถึงพุทธกาลแล้วเห็นไหม ไม่มีมรรคผล มรรคผลนิพพานไม่มี แล้วทุกข์มันมีที่ไหน ทุกข์มันมาจากไหน

มรรคผลนิพพานไม่มี ทุกข์มันก็ต้องไม่มีไปด้วยใช่ไหม มันต้องเทาๆ ไปกันหมด พออยู่พอกินกันไป แล้วมันเป็นไปไหมล่ะ ทุกข์จนตรอมใจตาย... ทุกข์จนตรอมใจตาย มันทุกข์ขนาดนั้นนะ

แล้วเราจะเอาอะไรไปแก้มัน เพราะอะไรล่ะ เพราะเราปฏิเสธสิ่งที่มันมีอยู่ใง อธิษฐานบารมี.. เป้าหมาย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้ธรรมเห็นใหม่ บารมี ๑๐ ทศสुकท้าย ชั้นธบารมี ทานบารมี ศีลบารมี ขันติบารมี ต้องมีพร้อมหมดนะ พอตรัสรู้เองโดยชอบแล้ว จะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ มันต้องมีความพร้อมใจ ขนาดมีความพร้อมนะ ยังท้อใจเลยว่า มันเป็นความลึกลับ เพราะมันเป็นความคิด หรือมันเป็นปัญญา อีกคนละชั้น คนละชั้นกับความคิดโดยปกติของเรา

ความคิดปกติของเรา มันเป็นโลกีย์ปัญญา ปัญญาที่เกิดจากกิเลส เกิดจากตัวตน เกิดจากเราทั้งหมด เหมือนกับทางโลกเขาเห็นใหม่ ทางโลกเขาจะ ถ้าคลังสินค้า เขาต้องมีกุญแจ ๓ ดอก เขาต้องให้เจ้าของเก็บไว้ดอกหนึ่ง ให้พยานเก็บไว้ดอกหนึ่ง ให้ใครเก็บไว้ดอกหนึ่ง กุญแจ ๓ ดอกนะ ในใจก็กุญแจ ๓ ดอกเหมือนกัน ใจเรานี้คือคลังสินค้า คลังกิเลส คลังของใจ อาสวะ ๓ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภวาสวะ

ภวาสวะคืออะไร ภวาสวะคือภพ คือตัวตน คือตัวข้อมูล คือคลัง คือตัวสถานที่ คือปฏิสนธิจิตที่พาเกิดพาดาย ปฏิสนธิวิญญาณ

ปฏิสนธิวิญญาณมันพาเกิดพาดายนะ สิ่งที่เกิดพาดาย เราศึกษาธรรม เราศึกษาจากอะไร ศึกษาจากกิเลส ศึกษาจากต้นหาความทะยานอยากนะ กิเลสเอาไปกินหมด คุณสิ เขาทุจริตกันเห็นใหม่ ขนาดกุญแจ ๓ ดอกให้เก็บไว้ เวลาเปิดต้องมาเปิดพร้อมกัน แต่ผู้ที่ทุจริตมันเอาไปขายกินได้หมดล่ะ สินค้าในคลังนั้นจะไม่มีเหลือเลย เปิดทีไรก็ทุจริต คดโกงกันตลอดไป หาแต่ผลประโยชน์ใส่ตัวเอง แล้วความที่มันเป็นทุกข์เป็นยาก สิ่งที่เป็นสมบัติของสาธารณะ สมบัติของส่วนรวม ใครจะทุกข์จะร้อนไม่รู้ไม่เข้าใจ ทำมันอยู่อย่างนั้นตลอดไป

ในการศึกษาธรรมของเราก็เหมือนกัน ศึกษาธรรมก็ศึกษาโดยกิเลสเห็นใหม่ กิเลสมันเอาไปใช้ก่อน มันทำให้เราไม่เข้าถึงสัจจะความจริง ถ้ามันทำให้เราไม่เข้าถึงสัจจะความจริงนะ มันก็ทำให้เราเสียเวลาไป มันก็เกิดตายกันไป มันไม่เข้าถึงสัจจะ

ความจริงได้ ไม่เข้าถึงสัจจะความจริงเพราะอะไร... เพราะเราไม่เข้าใจ เราไม่เข้าใจเห็นใหม่

ครูบาอาจารย์ที่ท่านแสวงหามา ท่านประพฤติปฏิบัติของท่านมานะ มันมีประสบการณ์ของใจ ใจมันต้องมีประสบการณ์ของเขาณะ

ดูที่เราศึกษาธรรมเห็นใหม่ “มรรคผลนิพพานอยู่ในพระไตรปิฎก ใครพูดธรรมะ เบี่ยงเบนหรือนอกออกจากพระไตรปิฎกไป เชื่อถือไม่ได้ เชื่อถือไม่ได้”

นี่มันโดยกิเลสนะ โดยค้นหาความทะยานอยาก แล้วเราไปยึดในพระไตรปิฎก แล้วพระไตรปิฎกเชื่อถือได้ขนาดไหน มันเชื่อถือได้ขนาดไหนที่เราไปศึกษาพระไตรปิฎก เชื่อถือได้ขนาดไหน เราเชื่อถือ... เชื่อถือเพราะอะไร เพราะเรายึดมั่นของเราว่าต้องเป็นอย่างนั้น มันเป็นกรอบตายตัวนะ พระไตรปิฎกมันเป็นชื่อเฉยๆ มันเป็นทฤษฎีเฉยๆ เห็นใหม่

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สิ่งที่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาวก สาวกะ ถ้าประพฤติธรรมขึ้นมาเป็นสาวกสาวกะ นี้รัตนะ ๓ สิ่งที่เป็นธรรมวินัยมันเป็นธรรมวินัย ธรรมวินัยจริงๆ มันเป็นธรรมวินัยจากหัวใจของเรา ไม่ใช่ธรรมวินัยในพระไตรปิฎก! ธรรมวินัยในไตรปิฎกนะมันเป็นคำสอน มันเป็นชื่อ มันเป็นชื่อเฉยๆ เราศึกษาเฉยๆ แล้วยังถ้าศึกษาลึกซึ้งขึ้นไป มันก็ศึกษาโดยกิเลสใจเห็นใหม่

เวลาเขาจะเปิดคลังสินค้านะ เขาต้องมีกุญแจ ๓ ดอกพร้อมกันเปิดนะ แต่นี้เห็นใหม่ เราไล่ไปไง กิเลสเห็นใหม่ กิเลสดอกหนึ่ง กุญแจเราอยู่ที่กิเลสดอกหนึ่ง อยู่ที่อวิชชาดอกหนึ่ง อยู่ที่ภพดอกหนึ่ง “อาสวะ ๓” มีอาสวะสามวนอยู่ในใจ เวลาศึกษาธรรมขึ้นมาก็ศึกษาโดยแบ่งแยก ศึกษาโดยตัดตอนเห็นใหม่ มันไม่สมดุล มันไม่เป็นไป มันประพฤติปฏิบัติไม่ได้

ศึกษาธรรมนะ ถ้าเป็นธรรม ธรรมคืออะไร ศึกษาธรรมเห็นใหม่ ตั้งแต่ข้อสัมโพชฌงค์ ตั้งแต่สิ่งที่เป็นมรรค มรรคญาณต่างๆ ศึกษาไป แล้วเราก็คิดของเราไป ... กุญแจดอกเดียวไง

ถ้ามีกิเลสนะ กิเลสค้นหาความทะยานอยากนี่มันเป็นกิเลส แต่ถ้าเราเกิดมามันเป็นความจริง เพราะกุญแจจะอยู่ที่เขาคอกหนึ่ง เพราะกิเลสเห็นใหม่ เพราะเราอยาก เพราะเรามีการกระทำ เพราะมีศรัทธา เพราะเรามีความเชื่อ เพราะมีสิ่งต่างๆ เห็นใหม่ มันถึงทำให้เราค้นคว้า ทำให้เราศึกษา ทำให้เราทำของเราขึ้นมา แต่มันเป็นโดยกิเลสทั้งนั้นนะ

ถ้าโดยกิเลสเห็นใหม่ เพราะอะไร แล้วมันมีวิชา อวิชาเพราะความไม่รู้ อวิชาคือมันไม่รู้ตัวมันเองไง มันเป็นอวิชา คำมืด แต่มันศึกษาโดยกิเลสเห็นใหม่ ศึกษาโดยทางวิชาการ ศึกษาไปต่างๆ มันก็เป็นโลกๆ นี่แหละ นี่ศึกษาเห็นใหม่

แต่ถ้าเป็นวิชาละ วิชาเป็นอย่างไร วิชาคือผู้รู้ไง วิชามันรู้ตามข้อเท็จจริง ถ้าวิชา มันจะใช้ปัญญาใคร่ครวญไป จากอวิชามันจะเป็นวิชา วิชาอะไร คุณ คุณโดยปฏิบัติสมบูรณ์บาทลี อวิชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญฺณํ

แต่เราค้นคว้าเราศึกษาของเรา มันเป็นวิชาเห็นใหม่ นิโรโหโหติ มันหดเข้ามา หดเข้ามา.. ถ้าวิชา มันจะทำให้กิเลสเป็นธรรมไง แต่ถ้ากิเลส มันมีกิเลส กิเลสมันเป็นอะไร กิเลสมันเป็นสมุทัย ถ้าเป็นธรรมละ ธรรมก็เป็นธรรม สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา มันก็เป็นสภาวะธรรมที่มันเกิดดับเหมือนกัน

สภาวะธรรมนะ ถ้าเป็นสภาวะธรรมที่เราศึกษาขึ้นมา มันก็เปรียบเทียบกับให้กิเลสมันกลายเป็นธรรม แล้วธรรมจะไปแก้ใจกันที่ไหน ...จะไปแก้กันที่ไหน

ภพ ภวาสวะ ถ้ามีกุญแจ ๓ คอกเห็นใหม่ กุญแจจะไขเข้าไปที่ใจนะ กิเลสมันอยู่ที่ใจ ธรรมะมันก็อยู่ที่ใจ ธรรมะนี่มันอยู่ที่หัวใจเรานะ สุขมันก็สุขที่ใจ ทุกข์มันก็ทุกข์ที่ใจ แล้วด้วยความไม่รู้ อวิชาครอบงำ แล้วเราก็บอกว่า ถ้าการแก้กิเลส แก้ ๓ ภพไม่ได้ ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน อนาคต ...แก้ไม่ได้ อดีต อนาคตมันเป็นผลของวิญญู การเกิดและการตาย ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติมันจะเห็นการเกิดและการตายของจิตเรา จิตนี้มันมีเกิดมีตายมา ถ้าจิตไม่มีเกิดมีตายมา การแสวงหา การศึกษาเห็นใหม่

เราเคยเป็นครูเป็นอาจารย์กัน เราเคยมีสายสัมพันธ์กันมาเห็นใหม่ สายบุญสายกรรม มันมีเกี่ยวเนื่องกันมาทั้งนั้นนะ มันไม่มีอะไรลอยมาจากฟ้าหรอก คนเราไม่ใช่เกิด

ชาตินี้ชาติเดียว แล้วถ้าเกิดมาแล้ว ตายแล้วก็นึกว่าจะสูญ ก็ไม่สูญเห็นไหม คนเราเกิดมา มันมีที่เกิคนะ เพราะเรามีกรรมมา เราถึงมาเกิดในครรภ์ของมารดา พ่อแม่ปู่ย่าตายายมีกรรมร่วมกันมา มันผลัดกันเกิดเป็นลูก เป็นญาติ เป็นพ่อ เป็นแม่ มันเวียนตายเวียนเกิด

คนที่เกิดมา เห็นไหม เกิดมานั่งบนกองกระดูก เกิดมาโดยไม่เคยเป็นญาติเป็นวงศ์กัน ไม่เคย ไม่มี คนเกิดตายเกิดตาย ไม่ชาติใดชาติหนึ่งจะเกี่ยวพันกันมาเห็นไหม เกิดมาแต่อดีตเห็นไหม แล้วบอกว่าไปแก้กิเลสไม่ได้ ต้องเป็นปัจจุบัน ปัจจุบันมันก็แก้ได้ แล้วปัจจุบัน... ปัจจุบันที่ไหน ก็ปัจจุบันของอวิชาไง ปัจจุบันของกิเลสไง เพราะไม่เข้าใจเรื่องคำว่าปัจจุบัน มันเห็นอดีต อนาคต เห็นไหม

ดูสิ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิชา ๓ เห็นไหม บุญเพนิวาसानุสติญาณ สาวไปตั้งแต่การเกิดไม่มีที่สิ้นสุด ก่อนจะเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เห็นไหม ก็เป็นพระเวสสันดร ๑๐ ภพ ๑๐ ชาติไป มันสาวไปได้หมดเห็นไหม เพราะอะไร เพราะมันมีข้อมูลอยู่ที่ใจ บุญเพนิวาसानุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อดีต-อนาคต บอกว่า ๓ ภพ ๓ ชาติแก้กิเลสไม่ได้ ต้องเป็นปัจจุบัน...

ปัจจุบัน.. ถ้ามันเป็นปัจจุบันแต่ไม่มีอำนาจวาสนา ไม่มีบารมีมา ไม่มีการสร้างสมมา มันก็ซื้อบื้อ ศึกษาโดยไม่มีการใช้ปัญญาเห็นไหม มันเป็นกิเลสหมดเลย

ศึกษาธรรมขึ้นมาแล้วก็ไปยึดไปมั่นไปกอดกันไว้นะ ต้องทำตามพระไตรปิฎก.. มันก็ยึดพระไตรปิฎกนั่นล่ะ

เราก็ทำตามพระไตรปิฎกนี่ล่ะ แต่พระไตรปิฎกมันเป็นแผนที่เครื่องดำเนิน มันเป็นฉลากยา เราต้องกินยาเข้าไป เพราะปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเป็นสมาธิมันก็เป็นสัมมาสมาธิ ถ้ามันมีหลักมีฐานขึ้นมา แต่ถ้าไม่มีปัญญา สมาธิมันก็ตีสมาธิเป็นนิพพาน ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ พอมันปล่อยวางมันว่างขึ้นมา มันก็ว่าเป็นนิพพาน มันเป็นเรื่องธรรมดาของฉานโลกีย์นะ

เวลาสมัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำลังรื้อค้นอยู่นะ ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ เห็นไหม เขามีฉานสมาบัติ ภาพเทวิลเขาระลึกอดีตชาติได้ ๔๐ ชาติ อนาคต

ได้ ๔๐ ชาตินะ เขาสามารถขึ้นไปนอนบนพรหมได้นะ แต่มันเป็นฉานโลกีย์ที่ไม่สามารถแก้กิเลสได้ แล้วเขาก็มีฤทธิ์มีเดชนะ มีคนศรัทธา มีคนเชื่อถือเขาเหมือนกัน

แต่เชื่อถือขึ้นมา ต่างคนต่างกอดคอกันตายไป กอดคอกันตาย ก็กอดในวิภวภูตนี้ไง เพราะมันตายในวิภวภูต มันเวียนไปในสังสารวัฏ มันออกไปวิภวภูตไม่ได้ ! ออกไปไม่ได้หรอก

สิ่งที่ออกไปไม่ได้เพราะอะไร เพราะในปัจจุบัน.. แล้วปัจจุบันของใคร ในปัจจุบันนะ สิ่งนี้มันมีอยู่แล้ว โลกมันมีอยู่แล้ว ถ้ามันศึกษาไป แล้วเวลาจิตเรามันปฏิบัติเข้ามา ถ้ามันไม่เข้ามาถึงตัวภพ ตัวภพนะ.. เวลาเข้าสมาบัตินะ นี่จิตมันเข้า ตั้งแต่ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน อากาสนัญญาตนะ ใครเป็นคนเข้า ความเปลี่ยนแปลงของระดับของฌาน

ความเปลี่ยนแปลงของระดับสมาธิ ที่บอกว่า “สมาธิเป็นนิพพานๆ ” ความเปลี่ยนแปลงของมันนะ ถ้าคนไม่มีสติ มันจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร อากาสนัญญาตนะ วิญญาณัญญาตนะ เนวสัญญานาสัญญาตนะ มันจะเข้าอย่างไร แล้วความต่างของความละเอียด ความต่างของอารมณ์ความรู้สึก ความต่างของฌานมันเป็นอย่างไร

ถ้ามันเป็นปุถุชนมันคิดหมดละ มันว่างๆๆ มันก็ว่าเป็นผลแล้ว มันจะเป็นผลได้อย่างไร ในเมื่อสิ่งที่มันเป็นไป ขนาดหลักๆ แล้วนะ อจินไตย ๔ นะ “พุทธวิสัย” พุทธวิสัย คือ ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “โลก” โลกนี้เป็นอจินไตย ที่ว่าโลกแตกๆ มันจะเปลี่ยนแปลง มันจะเป็นอจินไตย อจินไตยคือมันไม่มีที่สิ้นสุด โลกนี้เป็นอนิจจัง

อจินไตย ๔ เห็นไหม ก็เรื่องกรรม กรรมที่เราเกิดตายเกิดตาย ที่บุพเพนิวาสานุสติญาณ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสาวไปไม่มีที่สิ้นสุด พระอรหันต์บางองค์ระลึกได้แสนชาติ หมื่นชาติ พันชาติ ร้อยชาติ ไม่กี่ชาติ เห็นไหม นี่คืออะไร นี่คือความสามารถของจิตที่มันจะสาวได้ขนาดไหน

แต่ถ้าเทียบจิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม “ไม่มีต้นไม่มีปลาย” ทุกดวงจิตต้องเป็นอย่างนั้น แต่ความสามารถของเรานะมันจะสาวได้ลึกได้ตื้น

ขนาดไหน คำว่าสาว.. สาวนั่นคืออะไร สาวนี่คือข้อมูลเดิมทั้งนั้น มันเป็นคุณสมบัติของจิตที่ได้สร้างมา สิ่งที่เกิดตาย เกิดตาย เห็นใหม่ มันเป็นอจินไตย

ปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จิตมันมีการสืบต่อมา แล้วถ้าย้อนกลับมา เห็นใหม่ สิ่งที่มีมันเป็น “นิพพานๆ” มันเป็นความเห็น มันเป็นความเห็นของเรา ความเห็นของอวิชา เพราะมันไม่รู้เห็นใหม่ แล้วศึกษาประพุดติปฏิบัติขึ้นมา ก็ประพุดติปฏิบัติโดยอวิชา อวิชากิเลสมันก็พองตัวสิ กิเลสมันก็เห็นว่าจิตดวงนี้ไม่มีอำนาจ จิตดวงนี้อยู่ใต้อำนาจของเขา เขาก็ครอบงำอยู่อย่างนั้นนะ แล้วเราก็จะเวียนอยู่อย่างนั้นเห็นใหม่ เวียนอยู่อย่างนี้...

แต่ถ้ามีพื้นฐานเห็นใหม่ “สิ่งใด...” มันต้องมีสิ่งเปรียบเทียบสิ เราทำอะไรของเราเข้ามา เราประพุดติปฏิบัติของเรามา ปฏิบัติมาเพื่อใคร ในพรหมจรรย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้แล้วนะ พรหมจรรย์นี้ไม่ใช่ปฏิบัติเพื่อจะเป็นผู้ไปแก้ เป็นอาจารย์เขา ไม่ปฏิบัติเพื่อแก้ทกฐิของใคร ทกฐิของใครไง ความเห็นของเขา เราต้องปฏิบัติของเรา

แล้วจะไปสอนคนอื่น ไร้สาระ ! ถ้าคิดอยู่อย่างนั้นมันส่งออกตั้งแต่เริ่มต้น มันเป็นไปไม่ได้หรอก มันต้องย้อนกลับมา พรหมจรรย์นี้เพื่อเรา ใครจะว่า ใครจะติ ใครจะเตียน ใครจะมีความเห็นใดๆ ของเขา เป็นเรื่องของคนอื่นทั้งนั้นละ แต่เรื่องของเราเห็นใหม่ เรื่องของเรามันต้อง “ศีล สมาธิ ปัญญา” เราต้องมีศีลเป็นปกติของใจเราเข้ามา

สิ่งที่เป็นการดำรงชีวิต สิ่งในโลกเขาเป็นไปอยู่อย่างนี้ เราก็เคยเป็นมาแล้ว ไม่ใช่เราเป็นมาชาตินี้ชาติเดียวนะ เราเคยเกิดเคยตายแล้วไม่รู้ก็รอบ ไม่รู้สักเท่าไร แต่มันก็ไม่เข้าใจ.. ไม่เข้าใจเพราะว่ามันไม่เห็น มันไม่เข้าใจเห็นใหม่

แต่ถ้าเราประพุดติปฏิบัติเข้ามานะ ถ้าจิตมันสงบเข้ามานะ แล้วคนที่มีอำนาจวาสนา มันไปเห็นของมัน เห็นแล้วก็ยังมาตื้นตื้น ยังมาทำให้ตัวเองจิตใจหวนไหวไปกับเขา มันไปเห็นมามันก็ยังเป็นโทษอีกเห็นใหม่

แต่ถ้าจิตที่เขามีคุณภาพของเขา จิตที่เขามีหลักมีเกณฑ์ของเขานะ เห็นแล้วสลดสังเวช... สลดสังเวชนะ “มันเป็นอย่างนี้หรือ มันเป็นอย่างนี้หรือ แล้วมันยังต้องเป็นไปอย่างนี้อีกหรือ” แล้วเราจะไปตื่นตื่นอะไรกับเรื่องของรูป รส กลิ่น เสียงจากภายนอก

สุขที่หากันอยู่นี้ ที่มันเสพกันอยู่นี้ คือสุขที่รูปรสกลิ่นเสียง ไม่มีสิ่งใดๆ เลย รูป รส กลิ่น เสียงมันก็แปรสภาพตลอด

แล้วเราเอง เราก็ทำลายโอกาสของเราตลอด เราไปอยู่กับมันตลอด แล้วเราก็ให้มันไปกับมัน ไปกับความรู้สึกอันนั้นเห็นไหม แล้วมันก็เป็นทุกข์ตลอดไป สิ่งนี้.. ค่าของสิ่งต่างๆ มันเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเนะ ชีวิตเรานะมันไม่แน่นอนหรือก มีลมหายใจเข้าและลมหายใจออก แล้วมันขาดเมื่อไหร่ก็ตายเมื่อนั้นนะ แล้วความจริงมันอยู่ที่ไหนถามตัวเองสิ ! ความจริงมันอยู่ที่ไหน ความจริงของเราเนี่ยมันอยู่ที่ไหน...

สิ่งที่เป็นความจริงขึ้นมาเห็นไหม ถ้าเรามีศรัทธาความเชื่อขึ้นมา ความจริงเราหามาที่นี้ สิ่งที่เป็นนามธรรม พอสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุปั๊บ.. สิ่งที่เป็นวัตถุที่เขาจับต้องเขาก็ว่าเป็นความจริงของเขา.. แต่ถ้าเราปฏิบัติขึ้นมาของเราเห็นไหม “อารมณ์ความรู้สึกก็เป็นวัตถุอันหนึ่ง” มันจับต้องได้ มันรู้จริงๆ อารมณ์ความรู้สึกที่มันเกิด เราเรียงลำดับมันได้เลย

ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธินะ เราใคร่ครวญเข้ามาในความคิดของเรา เห็นเลยมันหยุดได้ มันเป็นไปได้ เราควบคุมได้ ควบคุมความคิดเราได้ ทั้งๆ ที่เรารู้ว่าความคิดเราควบคุมไม่ได้ เราทำสิ่งใดๆ ไม่ได้ เพราะอะไร เพราะเราไม่มีสติเห็นไหม

ถ้าเราตั้งสติแล้วเราตั้งใจเข้ามาเนะ ทำของเราเข้ามา กำหนดพุทโธก็ได้ “เพราะการทำสมาธิมันเข้าไปถึงตัวภพ” สติจิตเห็นไหม อวิชชาเกิดจากอะไร เกิดจากสติจิต อวิชชาเกิดจากใจ อวิชชาเกิดจากภพ “ภพ” เรารู้ว่าภพชาติ เรารู้ว่าการเกิดเป็นภพอันหนึ่ง การเกิดตายนี้เป็นภพชาติหนึ่ง แต่เราไม่เห็นตัวภพเลย ตัวภพจริงๆ มันอยู่ที่ไหน

กุญแจดอกหนึ่งอยู่ที่นั่นนะ ถ้าเราหากุญแจดอกนี้ไม่ได้ แล้วเราจะเอาอะไรไปไขมัน เราจะไปไขคุณธรรมของเราออกมาได้อย่างไร “คุณธรรม” คำว่าคุณธรรมคือตัว

ภพ คือตัวใจ คือตัวข้อมูลที่เราจะเปิดมันออกมา ถ้าเราเปิดข้อมูลนี้ออกมาได้ นี่ก็คือความรู้จริงของเราละ

ข้อมูลอย่างนี้คือข้อมูลโดยอวิชา อวิชาเพราะอะไร อวิชาเพราะเราไม่รู้ อวิชานี้มันไม่รู้จักของมัน อวิชาเห็นไหม อวิชาคือความไม่รู้ แล้วกิเลสละ กิเลสมันก็กระตุ้น กระตุ้นให้ทำเห็นใหม่ คุณ การกระทำมันเป็นโดยโลกหมด โดยกิเลสหมด

แต่ถ้าเราศึกษา เราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา จากอวิชาเป็นวิชา กิเลสเป็นธรรมใหม่ กิเลสมันจะเป็นธรรมขึ้นมาละ ถ้ากิเลสเป็นธรรมขึ้นมา มันจะเห็นข้อเท็จจริงจากการอาบเหงื่อต่างน้ำ จากการที่เป็นภาระ จากสิ่งที่รกรุงรังในความรู้สึกของเรา สิ่งที่ทำให้เรารกรุงรัง ความรู้สึกต่างๆ ความคิดที่มันทำให้เราเศร้าหมอง ทำให้มันทุกข์ยากอยู่เนี่ย มันจะเริ่มสงบตัวเข้ามา

ถ้าสงบตัวเข้ามาเห็นใหม่ สงบตัวเข้ามา.. สงบตัวเข้ามา.. นี่ไง จากที่ว่าเป็นกิเลสๆ มันจะเป็นธรรมขึ้นมา “คุณธรรม” คนมีคุณธรรมขึ้นมาในหัวใจเห็นใหม่

สิ่งที่คุณธรรม ศรัทธา-อจดศรัทธา ศรัทธาความเชื่อเนี่ยมันคลอนแคลนนะ วันนี้เราศรัทธาใครเราเชื่อถือใคร พอไปจับผิด ไปเห็นสิ่งที่ไม่ถูกใจขึ้นมา เราจะนึกว่ามันจะจริงหรือ.. มันจะเป็นไปได้หรือ.. กิริยาภายนอกมันจะเอามาคำนวณ เอามาคูณกันไม่ได้หรอก มันจะต้องดูคุณธรรม เวลาอริยสัง.. “แสดงธรรม” ธรรมนี้ถ้ามันออกมาจากใจมันเป็นความจริง... “จากใจดวงหนึ่งให้ใจดวงหนึ่ง” ใจที่สูงกว่าเราจะสามารถดึงจากใจที่เราต่ำขึ้นมาให้ได้ ...ใจที่สูงกว่าเราละ

ถ้าเป็นทางวิชาการ เราศึกษาพระไตรปิฎกเห็นใหม่ กางพระไตรปิฎกว่าใครถูกใครผิด วัดกันที่พระไตรปิฎก แล้วพระไตรปิฎกเนี่ยมันเป็นกิริยาของธรรม มันไม่ใช่ตัวธรรม กิริยาของธรรมเห็นใหม่ “ประเพณีวัฒนธรรม ไม่ใช่ธรรม” ประเพณีวัฒนธรรมเขาเป็นประเพณีเพื่อจะเข้าไปหาคุณธรรม นี่ก็เหมือนกัน พระไตรปิฎกมันเป็นกิริยาของธรรม เพราะตัวจริงๆ ตัวคุณธรรมจริงๆ มันอยู่ที่ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ จากหัวใจที่เป็นพระโพธิสัตว์ มาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความสะอาดบริสุทธิ์มันอยู่ที่ใจดวง

นั่น นิพพานมันอยู่ที่นั่น แต่พระไตรปิฎกนี่มันเป็นวิธีการ มันเป็นวิธีการ ไม่ใช่เป้าหมาย แล้วเราไปเอาวิธีการมาต่อล้อต่อเถียงกัน แล้วมันจะชี้ไปไหนล่ะ มันชี้ไปมันก็ชี้ไป ไม่ได้ชี้ใหม่ แต่ถ้าเราปฏิบัติของเราขึ้นมา เราย้อนกลับขึ้นมา พระไตรปิฎกก็กราบบูชา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะกราบบูชา เคารพนบถนอบมาก

แต่ความเป็นจริงของเรา ถ้ามันเกิดขึ้นมาแล้ว มันจะเข้าใจได้หมดเลย ถ้าเราเข้าใจได้หมดเห็นใหม่ นี่ทางวิชาการต้องเป็นอย่างนั้น! ต้องเป็นอย่างนั้น! แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะรู้ของเรา เราวางอันนั้นไว้ อันนั้นมันเป็นชื่อ แต่ความจริงอยู่ที่ใจ ความจริงมันจะสุข มันจะทุกข์ มันอยู่ที่ใจเห็นใหม่ มันต้องค้นคว้า นี่ไง ถ้าทำอย่างนี้ได้ล่ะ มันจะเป็นวิชาขึ้นมา มันจะรู้ตามจริงขึ้นมา ถ้ามันรู้ตามจริงขึ้นมาเห็นใหม่..

“รูป ปรส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้ของมาร”

มันเห็นได้ขนาดนั้นนะ เห็นว่ารูปปรสกลิ่นเสียง ความรู้สึกความคิดต่างๆ ที่มันกระทบ มันเป็นบ่วงของมาร เพราะอะไร เพราะอวิชชามันไม่รู้ ! มันไม่รู้แล้วมีกิเลส ตัณหา ตัณหาเพราะมันอยากได้ชี้ใหม่ กิเลสมันอยากได้มันอยากรู้มันอยากเห็น “นี่เป็นธรรม.. นี่เป็นธรรม..” ธรรมโดยกิเลสหมด ไม่ได้ธรรมโดยธรรม

ถ้าไม่ได้ธรรมโดยธรรมเพราะมันขาดสติ เพราะมันขาดการทดสอบ มันต้องทดสอบตรวจสอบ ทดสอบตรวจสอบบ่อยครั้ง ทดสอบตรวจสอบใจเราตลอดเวลา ทดสอบตรวจสอบทำอยู่อย่างนั้น พิจารณาอยู่อย่างนั้น มันต้องเป็นไปได้

มันเป็นไปได้เพราะอะไร มันเป็นไปได้เพราะมันจะเข้าไปถึงตัวภพ เพราะทำ ความสงบเข้ามามันเป็นตัวภพ มันเป็นตัวใจเห็นใหม่ ตัวใจเป็นตัวภพนะ สมาธิเป็นอย่างนี้ ถ้าสมาธิเป็นอย่างนี้คือมันถึงฐาน ถึงเป้าหมายของมัน เห็นใหม่ แล้วออกใช้ วิปัสสนาเห็นใหม่ นี่กฤษณาที่มันจะมาเปิดธรรมะ

สิ่งที่เปิดธรรมะเห็นใหม่ แล้วธรรมะมันอยู่ที่ไหน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเทศนาธรรมจักรเห็นใหม่ “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ”

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมอยู่เห็นใหม่ ธรรมจักร นี่คือการกระทำ แต่เวลาปัญญาจักขุ ฟังอยู่เห็นใหม่ ฟังอยู่ ๕ องค์นะ ทำไมพระอัญญาโกณฑัญญะรู้ขึ้นมาองค์เดียว นี่จิตใจมันเสริมมาเห็นใหม่

แสดงธรรมโดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ แล้วปัญญาจักขุทั้ง ๕ ฟังพร้อมกันนะ ทำไมพระอัญญาโกณฑัญญะรู้องค์เดียวละ แล้วเทศนาว่าการต่อไปจนปัญญาจักขุรู้ทั้งหมด แล้วเทศน์ซ้ำเข้าไปถึงเป็นพระอรหันต์ขึ้นมาเห็นใหม่

สิ่งที่แสดงธรรม แต่คุณธรรมที่เกิดกับใจของพระอัญญาโกณฑัญญะ นี่มันเกิดจากการกระทำของใจเรานะ “กิจจญาณ” กิจจญาณที่ใจมันพัฒนาของมัน ถ้าใจมันพัฒนามันเข้าใจของมันเห็นใหม่ มันมีการกระทำของมัน การกระทำนี่คือกุญแจ กุญแจที่มันจะมาเปิดพร้อมกัน

สิ่งที่มาเปิดพร้อมกัน เข้าถึงใจได้พร้อมกัน ด้วยคุณธรรม สังขธรรม มันเหมือนกันนะ อริยสังขเป็นอันเดียวกัน สิ่งที่เกิดเวลาไม่มีความสามารถที่จะเข้ามา เห็นใหม่ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสมณโคตม พระศรีอารย์เห็นใหม่ มันคืออริยสังขเดียวกัน แต่อ่านาจาสนาสิ่งที่รู้สัตว์ขันธ์สัตว์มันกว้างขวางแคบต่างกันเท่านั้นเอง แต่อริยสังขอันเดียวกัน การแก้กิเลสอันเดียวกัน

สิ่งที่อันเดียวกัน เราประพฤติปฏิบัติเดี๋ยวนี้อันเดียวกัน “ในหมู่ชนของเราถ้าผู้ใดปฏิบัติถึงเป็นโสดาบัน จะเป็นโสดาบันเหมือนกัน” จะมาในแนวทางไหนเห็นใหม่ จะเป็นปัญญาวิมุตติ เจโตวิมุตติเห็นใหม่ จะเป็นสิ่งต่างๆ พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรมอย่างใดก็แล้วแต่ ผลจะเหมือนกัน เหมือนกันหมดเลย !

ถ้าไม่เหมือนกันนะ มันจะเข้าสังขธรรมความจริงได้อย่างไร มันจะเข้าเหมือนกัน เพราะฉะนั้นสิ่งที่กระทำ แต่วิธีการจรตนิสัยมันกว้างขวางมากนะ จรตนิสัยของแต่ละคนมันไม่เหมือนกันเห็นใหม่ ความไม่เหมือนกัน... สิ่งที่พิจารณาอย่างเดียวกัน คุณลักษณะอาหารชนิดเดียวกัน กินอยู่ด้วยกัน บางคนเข้มไป บางคนปานกลาง บางคนอ่อนไป เห็นใหม่

สิ่งอย่างนี้ ใจก็เหมือนกัน ใจนี้มันกระทำประพฤติกฎปฏิบัติไป ถ้าจิตใจเข้มแข็ง ใจใจมีการกระทำ มันจะมีสติของมันเห็นใหม่ สติควบคุมเข้ามา

สิ่งต่างๆ ต้องทำเข้ามาให้เห็นโทษ ถ้าเห็นโทษมันจะปล่อยวางของมัน ถ้าเราไม่เห็นโทษ เราเห็นแต่คุณใจใหม่ “ธรรมะก็ยังมีคุณ.. ธรรมะเป็นคุณ..” แล้วธรรมะเป็นคุณ ทำไมเรากล้มคลุกคลานล่ะ

คุณธรรม สิ่งที่เป็นคุณธรรม เพราะถ้าเป็นคุณธรรมจริง มันจะเป็นคุณธรรมในคุณสมบัติของคุณธรรมอันนั้น ไม่ใช่เป็นคุณธรรมที่.. เห็นใหม่ ที่เราไปพูดนะ มันเป็นอาการของใจกับใจ ถ้าเป็นอาการของใจ สิ่งที่เป็นอาการของใจ มันเป็นเงาใจใหม่ ถ้าตัวใจนี้เป็นความจริงใจใหม่ ถ้าเป็นตัวใจ ถ้ามันเข้าไปถึงตัวใจ มันจะรู้สึกเอง มันจะเข้าใจเอง เพราะเราไปอยู่ที่เงากันหมด เพราะจิตมันไม่รู้ อวิชชามันไม่รู้ มันจึงไปอยู่ที่กิเลส ค้นหาความทะยานอยาก

ถ้าสติมันไม่ดี กิเลสมันจะแข่งมาก กิเลสมันจะเข้มแข็งแล้วมันจะมีการกระทำของมัน แต่ถ้าเราตั้งสติขึ้นมา กิเลสมันจะอ่อนตัวลง จากกิเลสเป็นธรรม จากอวิชชาจะเป็นวิชา สิ่งต่างๆ เห็นใหม่ เรากระทำมา จากอวิชชานะ จากอวิชชามันเป็นวิชาได้ อย่างไร ก็ตัวมันนั่นแหละ ตัวสกปรกมันก็สะอาดขึ้นที่ตัวมันนั่น

ที่ไหนที่มันมืดแล้วแสงสว่างเปิดขึ้นมา ความมืดนั้นมันก็สว่างขึ้นมา ใจที่มันโดนครอบงำอยู่เห็นใหม่ แต่ในการกระทำในโลกปัจจุบันนี้ที่เขาว่ากันว่า “กิเลสแก้กรรม... จะเอากิเลสมาแก้กิเลสได้อย่างไร ต้องเอาธรรมะมาแก้กิเลส” ก็มันเกิดมาจากกิเลส ก็ใจเรามันเป็นกิเลส ในเมื่อใจเรากิเลสก็ต้องไปแก้ตรงที่กิเลส นั่นล่ะ ถ้ายังแก้กิเลส จะเอาอะไรไปแก้มันๆ ก็ต้องตั้งใจสิ ตั้งใจกระทำ แต่ถ้ามันบอกว่าถ้าจะไปแก้กิเลส เราก็ไปเอาธรรมะของพุทธเจ้ามาใจใหม่

นี่ไงเราไปยึดธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไปยึดพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกมันเป็นคุณธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ไม่ใช่คุณธรรมของเรา ในเมื่อเรากล้มคลุกคลาน เราจะยืนขึ้นมาได้ เราจะสามารถก้าวเดินได้ มันก็ต้องเป็นจิตของเรา ยืนขึ้นมาเอง ก้าวเดินไปเอง ฉะนั้นในการกระทำของเรา มันก็ต้อง

ค้นคว้าต้องแสวงหา ทฤษฎีเป็นทฤษฎี ธรรมเป็นธรรม กิเลสเป็นกิเลส จริงแน่นอน แต่ขณะที่กิเลสเป็นกิเลสมันเป็นสิ่งที่แยกออกมา เป็นการทางวิชาการ

แต่ถ้าของเราขึ้นมามันเป็นเราหมด สิ่งที่เป็นเรา แล้วเราจะแก้ไขอย่างไร สิ่งที่เป็นกิเลส ให้มันเบาตัวลง เบาตัวลง เบาตัวลง เบาตัวลง นี่ใจมันถึงย้อนกลับมา “ศีลสมาธิ ปัญญา” มันต้องมีศีล ถ้าศีลมันมีคุณธรรมนะ มีศีล เรายึดมั่นของเรา

มันจะเป็นกิเลส... เขาบอกว่ามันเป็นกิเลส เป็นการทรมาณตน นั่นเป็นที่เขาว่าเราต้องทำของเรา ไม้คิบบๆ นะ ไม้มันคิบนะจุดไฟไม่ติดหรอก สิ่งในชีวิตเราคิบบๆ เราจะทำให้มันเกิดคุณธรรมขึ้นมา มันจะขึ้นมาได้อย่างไร มันก็ต้องมีศีล มีศีลขึ้นมาให้ไม้มันแห้ง ถ้าสีไฟมันจะเกิดไฟนะ ไม้มันเปียก ไม้มันคิบบ สีไฟไม่เกิดไฟหรอก สีอย่างไรก็ไม่เกิดไฟ

ศีล สมาธิ มีปัญญา มีคุณประโยชน์อย่างนี้ เราถึงจะต้องตั้งใจทำ ใครจะติใครจะเดียนนะเพราะเขาไม่เคยทำ ถ้าสิ่งที่ครูบาอาจารย์เคยทำนะ จะไม่ติเดียนเรื่องอย่างนี้เลย พื้นฐานสำคัญมากนะ คุณดีการทำงานการศึกษา เด็ก ถ้าเราให้มีการศึกษาดี วางพื้นฐานดี เด็กมันจะไปได้ดี ในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้าเรามีสติ มีสมาธิดี เราทำของเรา พื้นฐานของเราให้ดี แล้วถ้าเกิดปัญหาเห็นใหม่ คนที่ไม่เคยปฏิบัติบอกว่า ถ้าเป็นสมาธิแล้วจะคิดไม่ได้ คิดไม่ได้ ถ้ามันคิดไม่ได้ มันจะมีฐานของสมาธิเกิดปัญญามันขึ้นมาได้อย่างไร

เพราะมีสมาธิขึ้นมาปัญญามันถึงจะเป็นโลกุตตรปัญญา เพราะมีสมาธิขึ้นมาสมาธิเห็นใหม่ มันเป็นความถูกต้อง ถ้าความถูกต้องนะจากอวิชชามันก็เป็นวิชา “ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นตถาคต” ถ้าเห็นสัมมาสมาธินะ รู้จักได้สัมผัส ปังจัดตั้ง สันทกฐิโก จากหัวใจ แล้วออกค้นคว้าออกแสวงหา เปิดกุญแจให้ได้ ถ้าสิ่งนี้กุญแจ ๓ ดอกรวมกันแล้วเปิดได้ มันก็เป็นมรรคญาณ แต่ที่มันไม่ได้เพราะเราสาวหาแต่ที่ละดอกเห็นใหม่ สาวหาทีละอย่างๆ มันสาวหาแล้วมันคิดออกไป การกระทำของเรามันเลยผิดพลาด

การกระทำผิดพลาดมันเป็นการฝึกฝน มันเหมือนการฝึกฝนนะ ฝึกฝนขึ้นมาให้จิตมันรวมตัวขึ้นมา รวมตัวเข้ามา ให้ย้อนกลับเข้ามานะ แล้วย้อนไปดูกาย ถ้าไปดูกายเห็นใหม่ การดูกายนี้มันเป็นอุบาย “อุบายวิธีการ” ดูกาย.. กายนอก กายใน กายในกาย ดู

กายมันก็หลายซับลหลายซ้อเพราะ เราจะฝึกขึ้นมา จิตที่เป็นนามธรรมเห็นใหม่ จิตที่เป็นนามธรรมแล้วเราจะทำอะไรให้มันเป็นรูปธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรม จิต.. ที่บอกว่า “อารมณ์ความรู้สึกมันเป็นวัตถุอย่างหนึ่ง” ...วัตถุอย่างไร

ถ้ามันจิตมันเป็นนามธรรม แล้วมีสติเป็นสมาธิ มันก็เป็นรูปธรรมของสมาธิ แล้วถ้ามันออกไปคืออะไร ออกไปคู่อื่นต่างๆ เห็นใหม่ คุณกายนอก ถ้าจิตมันเป็นคุณธรรมได้ ถ้าจิตมีคุณธรรมไม่ได้เห็นใหม่ มันเป็นนามธรรมที่จะยืนตัวขึ้นมาไม่ได้ ก็อาศัยส่งออกไปดูกาย ความเข้าใจให้มันดูกาย ไม่ให้มันคิดออกไปในสามัญสำนึกของมันโดยกิเลสตัณหาของมันเห็นใหม่

ให้คิดเรื่องกาย เพราะโดยสามัญสำนึกของกิเลสเห็นใหม่ มันต้องยึดของมัน ยึดนะ คูสิ เราเกิดมาในชาตินี้ เราก็บอกว่า อดีตอนาคตไม่มี ชาติที่แล้วก็ไม่มี อนาคตก็ไม่มี มีแต่ชาติปัจจุบันนี้ ทั้งๆ ที่มันมีหมดเห็นใหม่

มันยึดในปัจจุบันยึดโดยกิเลสอย่างนี้ตลอดไป เพื่ออะไร เพื่อบังตาไว้ บังตาแล้วให้เราใช้ชีวิตหมดไปวันๆ หนึ่ง บังตาไว้พอถึงเวลาตายแล้วนะ มันก็เหมือนสัตว์.. สัตว์เวลาเขาเอาไปโรงฆ่าสัตว์เห็นใหม่ มันถึงโรงฆ่าสัตว์แล้วนะ มันโดนกดปุ่มทีเดียว มันต้องแยกชิ้นส่วนไปหมดเลย มันก็ตายไป

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อมันยึดสักกายทิฎฐิ มันมีความเห็นผิด ว่าสรรพสิ่งนี้เป็นของเรา มันเป็นของเราจริงตามสมมุติ เป็นของเราจริงโดยชีวิตนี้ ชีวิตนี้เกิดมาเห็นใหม่ มีอำนาจวาสนา ชีวิตถึงสำคัญไฉน

เราเกิดมา เราเป็นลูกใคร เกิดมามีสายสัมพันธ์กับใคร สายสัมพันธ์นี้ แล้วเรามีศรัทธาใหม่ มีความเชื่อใหม่ แล้วคุณธรรมของเรามีใหม่ เพราะมันเกิดมาแล้วมีโอกาสได้ประพฤติปฏิบัติไฉน เวลาทวดเขาอวยพรกันนะ เวลาเขาหมดแสง เขาหมดสิ่งที่ป็นอาหารของเขา เขาต้องหมดอายุขัยเห็นใหม่ ขอให้ได้เกิดเป็นมนุษย์เกิด เกิดมนุษย์แล้วขอให้พบพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา คำว่าพุทธศาสนา.. ศาสนาของใคร ศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช่ไหม พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน “ผู้รู้” ผู้รู้คือมีสติ

แต่ถ้าผู้หลง ผู้หลงมันก็ใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยไป ผู้รู้... ผู้รู้ก็ทำให้ชีวิตเรามีคุณค่า ทำบุญกุศลเห็นใหม่ ทำแต่คุณงามความดี สิ่งที่คุณงามความดี เวลาตายไปก็ไปเกิดเป็น เทวดาอีกเห็นใหม่ นี่ชีวิตมีคุณค่าอย่างนี้

ถ้าชีวิตมีคุณค่าอย่างนี้ การปฏิบัติขึ้นมา มันเห็น ถ้าเราละเอียดเข้ามา เราจะได้มีการปฏิบัติ ถ้าเราไม่ปฏิบัติเห็นใหม่ แรงความเพียร ในการทำความเพียรของเรา เราจะทำ ความเพียรของเราเพื่อให้มันถึงคุณธรรมนั้น ถ้าถึงคุณธรรมนั้นมันจะพัฒนาของมันเข้ามา “ปฏิบัติธรรมเพื่อธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมเพื่อใคร”

การปฏิบัติธรรมเห็นใหม่ การเสียสละคือการได้มา เคนจกรมนะ เคนจกรมนี้ สมภาวนา ได้แต่เหงื่อได้แต่ไคลมา แต่จิตใจเข้มแข็งนะ เหมือนนักกีฬาเลย นักกีฬา เวลาเขาวิ่ง เขาซ้อมของเขาเขาได้เหงื่อได้ไคลมานะ แต่เขาได้เทคนิคมา เขาได้ความ แข็งแรงของร่างกายมา

ใจก็เหมือนกัน เวลาทำไปนะ ไม่เห็นได้อะไรเลย.. ไม่ได้อะไรเลยคือได้ แต่สิ่งที่ เขาได้อะไรมาคือไม่ได้ ไม่ได้เพราะอะไร ไม่ได้เพราะมันไปยึด แต่ถ้ามันได้มา คือมัน สละออกหมด สิ่งที่ยังสละยังไม่สะอาดเห็นใหม่ ยังสละเพราะอะไร เพราะกิเลสต้องฆ่า กิเลสต้องทำลาย แล้วเราจะกล้าทำลายไหม

เพราะเราไม่กล้าทำลาย เรายึดว่านี่เป็นคุณสมบัติ ยึดว่านี่เป็นคุณงามความดี ยิ่ง ยึดยิ่งทุกข์ เวลาเราทำสมาธินะ พอจิตมันสงบลง.. สงบลง.. เวลาธรรมะมันเกิด พอ ธรรมะมันเกิดก็อยากรู้อยากเห็น ธรรมะเกิดนะ สงสัยในสิ่งใด มีสิ่งใดที่อยู่ค้างคาใจอยู่ เวลาจิตสงบเข้าไป มันจะตอบปัญหา คำถามมันจะตอบมาเป็นขั้นๆ นี่คือธรรมะเกิด ธรรมะเกิดไม่ใช่อรหัต!

สิ่งที่เห็น นิमितๆ ที่ว่ากัน ที่ไม้กันปากเปียกปากแฉะนะ อย่างมาพูดให้ฟังนะ มัน กิเลสหลุดทั้งนั้นนะ กิเลสมันหลุดไปแล้วเอามาพูดกันนะ ที่นี้วัด! วัดประพฤติกปฏิบัติ นะ วัดคือพุทธะ พุทธกับวัด คือ พุทธศาสตร์ ไร่ไสยศาสตร์ ไร่ความรู้ความเห็นใน วิชาภูษะนั้นนะ มันเป็นเรื่องไสยศาสตร์

สิ่งที่เป็นไสยศาสตร์นะ คุณ คุณเขามาสมบัติไปสิ เขารู้วาระจิต เขารู้สิ่งต่างๆ นะ มันยังแก้กิเลสไม่ได้เลย สิ่งที่เราเห็นนั่นนะ เวลาธรรมเกิดๆ ถ้ามันมีครูบาอาจารย์นะ ธรรมเกิดคือมันตอบปัญหาของเรา ตอบสิ่งใดๆ ก็ตาม ตอบแล้วมันก็แล้วกันไปนะ ตอบแล้ว แล้วชาติที่แล้วมันจะเป็นอะไรล่ะ สิ่งที่มาเกิดอยู่นี้เกิดมาเพราะอะไร ทำไมไม่ถามตัวเองบ้าง แล้วมีสิ่งใดเข้ามา ในคลองของจักขุไปรู้ไปเห็นอะไรเข้า ไปยึดมันทำไม ยึดนั่นคือกิเลสนะ

เวลาธรรมเกิด แต่เพราะเรามีอวิชชา เพราะเราเอาบุญของเราต่างคนต่างอยู่ แล้วต่างสาวไปเห็นใหม่ อาสวะ ๓ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภวาสวะ แล้วก็ต่างอันต่าง แยกออกจากกัน แล้วพอรู้สิ่งใดก็รู้โดยอวิชชา พอรู้โดยอวิชชาก็จะไปยึด มันเป็นอดีตไปแล้ว

เหมือนกับ.. เพราะมันเป็นอดีต เราเกิดมานี้ เกิดมาโดยอำนาจวาสนาเป็นมนุษย์นะแล้วเราใช้หมดนะ เราจะเกิดเป็นอะไรต่อไป ทำบุญมาทำความดีได้เกิดเป็นมนุษย์ซ้ำ ได้มนุษย์สมบัติ ก็เกิดเป็นมนุษย์สมบัติอีก ได้มนุษย์สมบัติอีก แล้วมนุษย์สมบัตินี้กาลเวลามันหมุนไปนะ ไปเกิดอีกทีก็ไปทุกข์อีกเห็นไหม

แต่ถ้าในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าจิตมันสงบ ถ้ามันมีหลักมีเกณฑ์ สิ่งที่เราผ่านมาแล้วนะ ไร้สาระมาก ถ้ามันเป็นปัจจุบันเท่านั้นถึงจะแก้กิเลสได้ คำว่าปัจจุบันจะแก้กิเลสได้ เราถึงต้องรักษาใจของเรา นี่ภวาสวะ ตัวภพ คือตัวฐาน ฐานบุญแฉอดอกหนึ่งแล้ว มีวิชาเข้ามา มีธรรมะเข้ามาเห็นใหม่ มันจะรวมเข้ามาด้วยปัญญาของเรา ถ้าด้วยปัญญาของเรา มันจะย้อนไปไหนล่ะ มันจะย้อนไปคุณ สิ่งที่เราสักรากทิฐิ สักกายทิฐิ เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นทิฐิมืด ทิฐิว่่าสิ่งนี้เป็นเรา มันเป็นเราชั่วคราว มันเป็นเราพอให้อาศัยดำรงชีวิต มันเป็นเราขึ้นมาเพื่อจะให้แสวงหาคุณงามความดี

มันไม่ใช่เป็นเราเพื่อจะปล่อยให้มันเสื่อมโทรมไป แล้วเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา มันจะเห็นว่าเราทำไมบังคับมันไม่ได้ บังคับไม่ได้หรอก สิ่งนี้มันเป็นไปไม่ได้ วัตถุสิ่งใดเห็นใหม่ สิ่งต่างๆ มันเป็นอนิจจัง “สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา” แล้วก็เวียนซ้ำเวียนซาก เวียนซ้ำเวียนซาก แต่ถ้าคุณธรรมมันเกิดนะ

สภาวะธรรมมันเห็น กาย เวทนา จิต ธรรม โดยสัจจะความจริงนะ สัจจะความจริงนั้นมันคืออะไร มันถอนอัตตานุทิฎฐิ มันถอนทิฎฐิ ถอนความยึดมั่นถือมั่น ถอนสังโยชน์

ถ้ามันถอนสังโยชน์ สิ่งของมันถอนไปแล้ว มันไม่มีอะไรบังคับบัญชาใจนั้นได้ เพราะใจนั้นเป็นอิสระ แต่ถ้ามันมีสังโยชน์อยู่ มันรู้อะไรมา มันก็รู้ได้ถูกของสังโยชน์ รู้อะไรมามันก็เบกهامไปเป็นภาระทั้งนั้นนะ รู้สิ่งใดมา มีประโยชน์อะไร.. ไม่มีประโยชน์สิ่งใดเลย ยิ่งไม่รู้มันจะรู้จริง ไ้รู้ๆ นี้รู้โดยสัญญา รู้โดยข้อมูล ต้องทบทวน ต้องคอยนึกไว้นะ เดียวก็ลืม เดียวก็จำได้.. เดียวก็ลืม เดียวก็จำได้..

แต่ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมามันเป็นพลังงาน คุณ้ำมันสิ ไฟจ่อเข้าไปมันคิดทันที สัจธรรมที่มันเกิดจากใจนะ มันไม่ต้องจดไม่ต้องจำ มันเป็นอัตโนมัติ มันเป็นความจริง อยู่ตลอดเวลา

มันตลอดเวลาเพราะอะไร เพราะมันกายตัวออกมา สิ่งของมันกายตัวออกมานะ มันเป็นอิสระแล้ว อะไรจะไปบังคับบัญชามันได้ อะไรจะครอบงำมัน ไม่มีสิ่งใดครอบงำมันเลยเห็นไหม ถ้ากุญแจมันเปิดออกมา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สภาวะธรรม มันเป็นสัจความจริงนะ แต่เราเปิด เปิดคือเปิดใจ ใจที่มันสกปรก แล้วถ้าเกิดสิ่งที่หมักหมมในใจออกไป ใจมันสะอาดขึ้นมาเห็นไหม นี่ธรรมชาติ

ถ้าใจเป็นจริงที่สิ้นกิเลสนะ ใจเป็นธรรมชาติ มันไม่ใช่ภพ สิ่งของมันเป็น.. เราเป็นภพ เป็นภพเป็นเพราะอะไร เพราะเราต้องพยายามมรรค ๘ ผล ๘ เราต้องทำลาย ทำให้มันสะอาดเข้าไปขั้นเป็นตอนเพราะ! เพราะเวไนยสัตว์ ไม่ใช่ขีปปาปัญญา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นไหม นั่งอาสนะเดียว ตั้งแต่ปฐมยาม บุปเพณิวาสนาสติญาณ จิตมันเริ่มปรับตัวเข้ามา มัชฌิมายาม.. จตุตถยาม.. เห็นการเกิดของจิตเห็นไหม สิ่งที่มัชฌิมายามถึงสุดท้ายเห็นไหม

ถึงจะย้อนกลับมา ย้อนกลับมาชำระกิเลส “อัสวัภยญาณ” ทำลายกิเลสหมดเลย นั่งอาสนะเดียว ขีปปาปัญญาทำที่เดียวจบเลย จบเลยเพราะอะไร เพราะสร้างฐานมาสร้างบุญญาธิการมามาก เราเวไนยสัตว์เห็นไหม เราอยู่ที่พุทธกาล กิ่งพุทธกาล...ใน

ความเชื่อในทางสังคมเห็นใหม่ ในทางสังคมเขาก็เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง มันไม่เหมือนสังคม ไม่เหมือนกับสหชาติที่เกิดพร้อมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มรรค ๔ ผล ๔ ถ้าเรายังเชื่อ เรายังกระทำของเราอยู่ มันจะทวนกระแสเข้ามาที่ใจ แล้วมันจะตัดทอนไปเห็นใหม่ มรรค ๔ ผล ๔ ใจ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล นี่มันจะย้อนกลับเห็นใหม่ กฤษณามันจะละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ สิ่งที่เป็นมรรคญาณมันจะละเอียดเข้าไปเรื่อย เพราะละเอียดมันถึงเห็นความหยาบ ความละเอียดของความคิดใจ

ทุกข์.. เวลาทุกข์หยาบๆ ทุกข์อย่างเรานะ คูสิคูอย่างสัตว์ สัตว์นี้มันใช้ตามสัญชาตญาณของมันนะ มันต้องเกิดต้องตายโดยสัญชาตญาณของมัน แล้วมันทำอะไรของมัน คูสิ บางทีสัตว์ถ้ามันน่าเอ็นดู มันน่ารักมันก็น่ารัก แต่มันก็ทุกข์ของมัน มันสุดท้ายที่จะบอกทางวิชาการให้มันเข้าใจได้

เราเป็นมนุษย์นะ... เราเป็นมนุษย์เราเป็นผู้มีสมองนะ สมองนี่เป็นความคิด สมองนี่เป็นข้อมูล แล้วมนุษย์มันมีหัวใจที่มันคิดได้อีก ถ้ามันคิดได้อีก มันย้อนกลับเข้ามาที่ปัญญาของใจ ถ้าปัญญาของใจ... นี่มันชำระกิเลสกันที่นี่! ไม่ใช่ปัญญาของสมอง ถ้าปัญญาสมองมันเป็นปริยัติใจ “สุตมยปัญญา” ศึกษาตามข้อมูล ศึกษาตามทฤษฎีแล้วยึดอันนั้นไว้

นี่เวลาประพฤติถึงต้องวางให้หมด สิ่งที่ไม่วางนั้น ทฤษฎีอันนั้นมันจะเข้ามา เข้ามาสร้างภาพว่าสภาวะเป็นอย่างนั้น.. สภาวะเป็นอย่างนั้น.. เห็นใหม่ แล้วเราก็ตัดอย่างนั้น นี่คือจิตที่มันไม่มีกำลัง จิตที่ไม่มีฐาน ยึดอย่างนี้ไปก่อน แต่คนที่เขาไม่ประพฤติปฏิบัติเลย เขาไม่เชื่อเรื่องศาสนาเลย เขาก็จะไม่ได้ประโยชน์อะไรเห็นใหม่ จะย้อนออกไปว่า จิตที่หยาบกว่านี้ก็ยังดี จิตที่ไม่มีโอกาสอย่างนี้ก็มี แต่ถ้าเรามีโอกาสของเรา สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เป็นไป เราถึงจะต้องมองคุณสมบัติอันนี้

ถ้ามองคุณสมบัติอันนี้เห็นใหม่ ย้อนกลับมาให้มันละเอียดเข้าไป.. ละเอียดเข้าไป.. โสดาปัตติมรรค สกิทาคามีมรรค อนาคามีมรรค มันจะรู้ของมัน มันจะหลุดของมันไปเป็นขั้นๆ เข้าไป นี่เพราะไม่ใช่จับปาทิปัญญา เว้นไว้แต่จับปาทิปัญญาถึงที่เดียวสิ้น

กิเลสหมด แต่.. แต่ขณะที่รู้จริงขึ้นแล้ว มันก็เห็นขั้นตอนของมัน เพราะมันเป็นความจริง ใจ เป็นความจริง..

เหมือนกับสิ่งสกปรกที่มันสกปรกสุดยอด สกปรกปานกลาง สกปรกอย่าง เล็กน้อยเห็นไหม จิตเวลามันผ่อนมา มันผ่อนมาอย่างนั้นนะ

เพราะกิเลสมันหลุดออกไปเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป จิตมันจะมีคุณสมบัติของมัน มันจะรู้ได้ด้วยความรู้ของจิตที่มันรู้สภาวะแบบนั้น ธรรม ธรรมะที่แสดงมาออกจากใจ ดวงใด พุถึงขั้นตอนใด ผู้ที่อยู่สูงกว่า ผู้ที่เข้าใจกว่าเขาจะเห็นหมด เขาจะเข้าใจหมด เพราะพุได้ระดับนั้น พุมากกว่านั้นไม่ได้

ถ้ารู้จริงทั้งหมดเห็นไหม.. พุเป็นระดับขั้นขึ้นมาเห็นไหม ระดับขั้นขึ้นมา เหมือนเด็กมีการศึกษา ศึกษาในระดับอนุบาล ประถม มัธยม อุดมศึกษา เป็นขั้นเป็นตอน ขึ้นมา

ความรู้ของเขา องค์กรความรู้อันนั้นนะ องค์กรความรู้ในการที่ศึกษามา องค์กรความรู้ที่รู้จริงนั้นนะ สิ่งนั้นคือคุณธรรม แต่ทางโลกเขาต้องมีใบประกาศรับรองเห็นไหม สิ่งที่เป็นใบประกาศรับรอง มันจะเป็นประโยชน์กับใคร เป็นประโยชน์เพื่อสังคมเท่านั้น สังคมคือวัฏฏะ คือการเวียนตายเวียนเกิด

แต่ถ้าของเรา เราเป็นความจริงของเรา สิ่งองค์กรความรู้อันนี้ มันถึงเป็นความจริงของเรา แล้วองค์กรความรู้มันเกิดขึ้นมาได้อย่างไรถ้าไม่มีการกระทำ ไม่มีประสบการณ์จริงขึ้นมาเห็นไหม

เราถึงต้องมีประสบการณ์จริงของเราขึ้นมา แล้วย้อนกลับ ย้อนกลับ ทวนกระแส ตลอด สิ่งต่างๆ นะ ทวนกระแสเข้ามาถึงใจของเรา ทำความสงบบ่อยครั้งเข้า เพราะความสงบอย่างหนึ่ง เห็นไหม ฐานของโศคาปัตติมรรค ฐานของสภิกทาคามิมรรค ฐานของอนาคามรรค ฐานของอรหัตตมรรค มันต่างกัน มันต่างกันเพราะวุฒิภาวะของจิตมันต่างกัน มันต่างกัน ความเป็นสมาธิมันก็ต่างกัน สิ่งต่างๆ มันต่างกัน มันถึงมีสติมหาสติ เห็นไหม มีปัญญา มหาปัญญา แล้วมหาปัญญา...

สิ่งที่เราทำอยู่ เรากำลังประพฤติปฏิบัติกันอยู่ เรว่ามันเป็นการศุควิสัย ปัญญาของเราจะเข้าถึงไม่ได้ แล้วเวลาจิตมันเป็นปัญญา เป็นมหาปัญญามันจะลึกขนาดไหน มันจะลึกเข้าไปในใจขนาดไหน มันจะทำได้ขนาดไหน สิ่งที่เรากระทำอย่างนี้ มันมีสิทธิทุกคนนะ ไม่ใช่พูดว่าคนอื่นมีสิทธิ แต่เราไม่มีสิทธิ

ความมีสิทธิ... อำนาจวาสนามันแข่งกันไม่ได้ สิ่งที่แข่งกัน เวลาทำมันจะประสบผลสำเร็จโดยเร็ว ประสบความสำเร็จโดยการถูกละทิ้งไป โดยการพยายามไปเห็นใหม่ สิ่งนี้ต้องทำทั้งหมดนะ เพราะสิ่งนี้มันเป็นคุณสมบัติของเรา เพราะเราทำมาเอง

ดูอย่างชีวิตเราสิ เรามาเกิดอยู่ที่นี่ เรามารับรู้ว่ามันมาจากไหน มันมีต้นสายปลายเหตุนะ มันต้องมีสิ่งที่เราได้สร้างของเรา มา สิ่งที่เราสร้างของเราเห็นใหม่ เพราะต้นสายปลายเหตุนี้มันส่งผลเรามา

ฉะนั้นจิตนิสัย... จริตของเรา ความคิดของเรา ความทุกข์ของเรา ปัญญาของเรา ความสุขของเรา เราเองจะต้องบริหารจัดการเอง ถ้าเราบริหารจัดการเองเห็นใหม่ มันเป็นเรื่องที่เป็นองค์ความรู้ความจริง องค์ความรู้ความจริง นี้ในภาคปฏิบัติมันจะมีอย่างนี้

แล้วถ้าภาคปฏิบัติ องค์ความรู้ความจริงที่เปิดเผยออกมาจากผู้รู้จริง มันก็เป็นอันเดียวกัน มันเป็นอันเดียวกันนะ วิธีการต่างกัน แต่ถึงที่สุดแล้วต้องเหมือนกัน ความเหมือนกันอันนี้มันถึงเป็นอริยสัจ

สังขาร... เราศึกษาสังขารจากภายนอก ดูทางวิชาการนะ ใครมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่สังคมเชื่อถือ เราต้องอ้างอิงคนนั้นตลอดเลย เราไม่เชื่อเราเลย แต่ถ้าเป็นการประพฤติปฏิบัตินะ เขามีตำแหน่งของเขา เขามีสิ่งใดเป็นประโยชน์ของเขา มันก็เรื่องของเขา ถ้าเราทำจนที่สุดแล้วนะ มันเหมือนกันได้...

สิ่งที่เหมือนกันได้ เราถึงต้องย้อนกลับมาที่เรา ย้อนกลับมา สิ่งอ้างอิงหรือเป็นทางวิชาการ มันก็เหมือนกับตำรานั้นล่ะ ตำรานี้เราศึกษาให้มันเป็นประเด็นนะ ถ้าเราไม่มีพื้นฐานเลย เราไม่ประพฤติปฏิบัติเลย เราไม่มีจุดเริ่มต้นเลย เราจะไปที่ไหนเห็นใหม่

นี่สิ่งที่กระทำขึ้นไป มันถึงละเอียดเข้าไปเห็นใหม่ จากอวสวะ ๓ จนเป็นอนุสัยนะ สิ่งที่เป็นอนุสัยมันนอนเนื่องมากับใจนะ สิ่งที่นอนเนื่องเห็นใหม่ นอนเนื่องแล้วแสดงออก.. แสดงออก.. แสดงออก.. สิ่ง que แสดงออกไปนี่เราต้องยับยั้งไว้

การทำสมาธินะ ถ้าเราปล่อยส่งออกหมด มันจะกระจายออกไปหมดเลย แต่ถ้ามีสติเรายับยั้งไว้ ยับยั้งไว้เห็นใหม่ สตินี้มันกangkั้นได้หมดนะ กangkั้นสิ่งที่เราฟุ้งซ่าน กangkั้นสิ่งต่างๆ ที่มันแสดงออกมาจากใจ สติมันเป็นกangkั้น เห็นใหม่ทำสมาธิขึ้นมา มันเริ่มเห็นตัวตนขึ้นมา มันจับได้ “ปัญญาเท่านั้นจะเข้าไปชำระล้าง”

ที่นี้การทำสมาธิถ้าไม่มีปัญญา เราจะเอาอะไรไปทำมัน ทำสมาธิก็ต้องใช้ปัญญา ถ้าไม่มีปัญญานะ สมาธิมันมีมิจฉา มีสัมมา ถ้ามิจฉานะ เราไม่รู้เลยว่าสิ่งนี้เป็นสมาธิหรือไม่เป็นสมาธิ มันก็ว่างๆ อยู่อย่างนั้นแหละ แล้วเราทำอะไรไม่ได้เลยเห็นใหม่

กุญแจของเรามันไม่ตรง ลูกกุญแจกับแม่กุญแจ สิ่ง que มันไม่สมควรถูกเข้าไป มันก็เข้าไปไม่ถึงใจเราไม่ได้ แต่ถ้ามันเป็นลูกกุญแจกับแม่กุญแจอันเดียวกัน มันไขมันเปิดได้เห็นใหม่ ถ้าเป็นสัมมาสมาธิ มันเกิดมาจากใจ มันก็เกิดขึ้นมา มันก็คือตัวภพ ตัวภพมันก็คือตัวใจ ตัวใจถ้ามีปัญญาขึ้นมาเห็นใหม่ ตัวปัญญามันชำระใจให้สะอาดได้

ชำระให้สะอาด.. ใจมันคิดอะไร ตั้งแต่สักกายทิฎฐิความเห็นผิดในเรื่องของร่างกาย พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม สักกายทิฎฐิเรื่องของกาย แล้วพิจารณาเวทนา มันละสักกายทิฎฐิได้อย่างไร เพราะเวทนามันก็เกิดกับกายกับจิต ถ้าพิจารณาจิต จิตมันก็มาหลงในกาย แล้วถ้าพิจารณาธรรมละ ธรรมก็อารมณ์ความรู้สึก ความผูกพันระหว่างกายกับจิตที่มันคิดผูกพันกัน มันยึดมาเห็นใหม่

นี่ถ้าปัญญามันไล่เข้าไป มันปล่อยวางอย่างไร “ตทังคปหาน” การปล่อยวางระหว่างการพิจารณาใจที่พิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม โดยข้อเท็จจริง เหมือนกับการทำวิจัยเห็นใหม่ เราใช้ปัญญาใคร่ครวญโดยสัมมาทิฎฐิ โดยมรรคญาณ โดยโลกุตตรธรรม

ถ้าโดยโลกุตตรธรรม เพราะเราทำสมาธิเข้ามา เราทำใจเราให้ละเอียดเข้ามา มันถึงเป็นโลกุตตรธรรม แต่ถ้ามันใช้ปัญญาโดยสามัญสำนึก ปัญญาที่เราคิดกันอยู่เนี่ย มันเป็น

โลกียธรรม มันเป็นธรรมอันหยาบ เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คิดโดยกิเลส โดยอวิชชา แต่มีการฝึกฝนบ่อยครั้งเข้า จนกิเลสเห็นใหม่ กิเลสมันกลายเป็นธรรม กิเลสกลายเป็นธรรมได้อย่างไร เพราะมีต้นหาความทะยานอยากไม่เข้าใจมันก็เป็นกิเลส

แต่ถ้ามีสติสัมปชัญญะ มีองค์ความรู้ที่เข้าไปพิจารณามัน มันก็เป็นธรรม มันเป็นธรรมเพราะเป็นความจริง เป็นธรรมของโลก แล้วเราพิจารณาธรรม เราใช้ปัญญา โลภียปัญญาเห็นใหม่ ตริกในธรรม มันซึ่งนะ ตริกในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เออ.. ชีวิตก็เป็นอย่างนี้จริงๆ เนาะ ทุกข์ก็เป็นอย่างนี้จริงๆ นะ...” ถ้ามันถึงกับสะท้อน ถึงกับข้อมูลของตัว คือชีวิตจริงของตน มันถึงสะท้อนใจน้ำตาไหลเลยนะ นี่องค์ความรู้แบบนี้มันเป็นโลกียะเห็นใหม่

แล้วถ้าเราใช้ปัญญาบ่อยครั้งเข้ามันจะละเอียดเข้ามา ละเอียดเข้ามา.. เพราะมีสมาธิมันถึงเข้าไปถึงตัวภพ ตัวใจ ไม่ใช่อาการของใจ ความรู้ก็คือเกิดอาการของใจ พอมันเข้าไปถึงใจ มันไปใคร่ครวญกันในห้องใจเห็นใหม่

สติปัญญา ๔ โดยมรรค มันจะปล่อยของมันเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป จนมันสมุจเฉท แล้วมันขาด “กายไม่ใช่เรา เราไม่ใช่กาย ชันธ ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชันธ ๕ ชันธ ๕ ไม่ใช่ทุกข์ ทุกข์ไม่ใช่ชันธ ๕” สักกายทิฏฐิ เห็นกาย กายก็ไม่ใช่เรา ในเวทนา มันก็มีหมด ในจิตก็มีหมด ในธรรมารมณก็มีหมด

ถ้ามันปล่อยวาง มันจะปล่อยวางอย่างนี้เห็นใหม่ แล้วพิจารณาเข้าไป จิตละเอียดเข้าไปๆ มันก็จับอีก กาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนเดิม.. เหมือนเดิมนะ ครูบาอาจารย์บางองค์เห็นใหม่ พิจารณากายนอก กายใน กายในกาย ตั้งแต่โสคาบัน สกิทาคา อนาคา พิจารณากายอย่างเดียว ครูบาอาจารย์บางองค์เห็นใหม่พิจารณากาย แล้วมาพิจารณาจิต พิจารณาเวทนา แล้วแต่.. แล้วแต่สิ่งที่เราทำแล้วได้ประโยชน์

เหมือนเราขึ้นศาลเลย เรามีความผิดอะไร เรามีความผิดอาญาต้องขึ้นศาลอาญา เราน้อยโง่งมาต้องขึ้นศาลแพ่ง นี่ก็เหมือนกัน เราจับต้องอะไรได้ เราทำสิ่งใดได้ ขณะที่เรามีความผิดสิ่งใด เราต้องไต่สวนไปตามความผิดนั้น

จิตมันเกาะเกี่ยวกับสิ่งใด จิตมันเป็นสภาวะแบบใด ถ้ามันจับสิ่งใดเอาตรงนั้น ก่อนมันเป็นปัจจุบัน นี่ปัจจุบันอยู่ตรงนี้ ที่เขาบอกว่า “มันเป็นปัจจุบันๆ มันไม่เป็นปัจจุบันแก่กิเลสไม่ได้” แล้วมันเป็นปัจจุบัน มันเป็นปัจจุบันได้อย่างไร มันเป็นปัจจุบัน คุณความคิดดี อดีต อนาคต ความคิดมันไปแล้ว ไม่เป็นปัจจุบัน

สมาธินี้แหละเป็นปัจจุบัน เพราะมีสมาธิเห็นใหม่ เป็นปัจจุบัน

แล้วเวลาใช้ปัญญาหมุนไป มรรคมันหมุนไป.. มรรคหมุนไป.. แต่ถ้ามันรวมตัวนะ มันจะรวมตัวเป็นมรรคสามัคคี ปึบ! ปัจจุบันขาด พึบๆๆ ขาดเลย! พอมันขาดเข้าไป จิตมันออกมาจากความยึดมั่นถือมั่น เห็นหมดรู้หมด แล้วสิ่งนี้มันเกิดมาจากใจนะ แล้วขณะที่เราประพฤติปฏิบัตินะเราได้ทดสอบ เราได้ลงทุนลงแรงขนาดไหน แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติเข้ามาไม่ถึงเนื้อหาสาระอย่างนี้ แล้วเขาบอกของเขาเป็นคุณธรรม เราจะเชื่อเขาไหม เราไม่เชื่อเขาหรอก!

แต่ถ้าเราจะแนะนำได้ จะต้องให้ทำซ้ำเข้าไป ถ้าซ้ำเข้าไปนะ คุณ คุณารที่เราใช้ ปัญญาบ่อยครั้งเข้าเห็นใหม่ เราจะรู้สึกซึ่งเข้าไป เราจะมึนสชาติ เราจะมีความรู้สึกดีเข้ามา เข้าไปเรื่อยๆ ปัญญาที่เหมือนกัน มรรคญาณมันหมุนรอบหนึ่ง มันจะรู้สึกดีเข้าไปในหัวใจ รู้สึกดี ลึกๆ เข้าไป ลึกเข้าไปถึงที่สุด ถึงฐานของจิตมันปล่อยตรงนี้สุด มันขาดออกไปเห็นใหม่ พอขาดออกไป ย้อนทำสมาธิลึกเข้าไปอีก จับเข้าไป กาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนเดิม

กาย เวทนา จิต ธรรม เหมือนเดิม แต่กิเลสไม่เหมือนเดิม! กิเลสหายาบ กิเลสละเอียด กิเลสละเอียดสุด กิเลสมันคนละตัว แต่กิเลสเห็นใหม่ อย่างหายาบ เหมือนสายการบังคับบัญชามันยาวขึ้นมาเห็นใหม่ เราตัดตอนให้มันสั้นเข้ามา.. สั้นเข้ามา.. ตัดตอนสั้นเข้ามา ถึงที่สุดมันจะหดตัวเข้าไปถึงตัวของผู้ที่ควบคุมนโยบาย

ถ้าการวิปัสสนาซ้ำแล้ว ซ้ำบ่อยครั้งเข้า ถ้ามันเป็นความจริง มันจะปล่อยเข้ามาเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามาจนถึงตัวของมันเห็นใหม่ ถ้าถึงตัวมัน “จิตเดิมแท้ที่ฝังใจ จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส” ตัวจิตเดิมแท้ คือตัวภาสวะตัวภพไป ถ้าทำลายตัวภพหมดเห็นใหม่ นี่ไง พระอรหันต์ถึงไม่มีจิต! ถ้ามีจิตอยู่ก็มีภพ ตัวภพคือตัวกุญแจอันหนึ่งเห็นใหม่ อาสวะ ๓ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภาสวะ

สิ่งที่เป็นอนุสัย ในเมื่อมันเป็นภพ มันเป็นกิเลส มันเป็นสิ่งที่จับต้องได้ มันถึงต้องเป็นกุญแจดอกหนึ่งใจ กุญแจดอกหนึ่งเข้าไปทำลาย ทำลายกันหมดเห็นใหม่ จิตนี้พ้นออกไป.. พ้นออกไป.. อาสเวหิ จิตตานิ วิมุจจิง สุตติ อาสวะสิ้นไป จิตนี้พ้นออกไป จากกิเลส ถ้าจิตหลุดพ้นออกไปจากกิเลส นี่ใจธรรมชาติ สิ่งที่เป็นคุณธรรม

ที่บอกว่านิพพานๆ นิพพานมันอยู่ที่ไหน.. นิพพานมันอยู่ที่ใจของผู้ที่ปฏิบัติถึงนั้น นิพพานมันอยู่ที่นั่น

ในตำราเขียนเป็นตัวอักษร นิพพานถึงที่สุดแล้ว มันเป็นนิพพาน แล้วความเป็นอยู่ละ ความเป็นอยู่ของผู้ที่ “สุปปาติเสสนิพพาน” พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่นี้ ท่านดำรงชีวิตอย่างไร ท่านดำรงชีวิตเหมือนปกติ ปกติเพราะอะไร เพราะใจกับกายมันเข้ากันไม่ได้ มันต่างอันต่างจริง มันอยู่ในร่างกายนั้น จนถึงที่สุดเห็นใหม่

คูตี คูพระอรหันต์เห็นใหม่ พระอรหันต์มีอิทธิบาท ๔ จะอยู่อีกกับหนึ่งก็อยู่ได้ ใจที่มันไม่มีใครไปร่ำร้อนมัน จิตที่มันเป็นปกติของมัน จิตที่มันไม่มีสิ่งกิเลสค้นหาความทะยานอยากในจิตอันนั้นเลย จะอยู่อีกกับหนึ่งก็อยู่ได้ จะอยู่อย่างไรก็อยู่ได้ เว้นไว้แต่ร่างกาย.. ร่างกายแข็งแรงใหม่ ร่างกายสมควรใหม่ แล้วคนเรานั้นก็มีอายุขัยเห็นใหม่ คูตี คูอย่างพระโมคคัลลานะเห็นใหม่ พระโมคคัลลานะ เขาทุบจนตายเลย ทุบจนตายนะ จิตย้อนกลับมาด้วยฤทธิ์ให้รวมตัวขึ้นมา แล้วไปลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “แล้วแต่เห็นสมควรแก่เวลาของเธอเถิด” ให้เห็นสมควรแก่เวลาของเธอเถิดเห็นใหม่ เพราะมันมีกรรมเก่า กรรมใหม่ กรรมนี้มันถึงได้ที่ไหน ถ้าเป็นจิต มันมีภพ ตัวภพคือฐานของความคิด แต่ในเมื่อพระอรหันต์ยังมีร่างกายอยู่ ถ้ามีร่างกายอยู่ ร่างกายมันก็เหมือนกับเราไปดูหนังเห็นใหม่ มันมีจอและมีเครื่องฉาย ฉายไปที่จอหนังนั้น เครื่องฉายนั้นคือหัวใจ จอนั้นคือสิ่งที่ฉายไปนั้น มันเป็นเหมือนร่างกาย

นี่เหมือนกัน ในเมื่อมีร่างกาย เราเห็นภาพ เราเห็นทุกๆ อย่าง เห็นการเคลื่อนไหว กายก็เหมือนกัน ในเมื่อกายเห็นใหม่ คูตี คูพระอรหันต์บางองค์เห็นใหม่ ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเลย ทำไมพระอรหันต์บางองค์มีโรคภัยไข้เจ็บล่ะ เพราะร่างกายมันยังเป็นเศษส่วนที่

กรรมมันตามทันใจ ถ้าตามทันเห็นใหม่ เพียงแต่ถ้าอิทธิบาท ๔ จะอยู่อย่างไรนั่นอีกเรื่องหนึ่ง กรรมอีกเรื่องหนึ่ง

ในเมื่อพระอรหันต์มีกรรมตรงไหน ไม่มีกรรมในหัวใจ เข้าถึงจิตที่นิพพานนั้นไม่ได้ เข้าถึงภวาสวะ เข้าถึงธรรมชาติอันนั้นไม่ได้ เพราะอันนั้นพ้นออกไปจากกรรมทั้งหมด พ้นออกไปจากกรรมเห็นใหม่ พระอรหันต์ถึงเป็นสตีวินัย เป็นปาปมุตติ ไม่มีเจตนา วิหารธรรมอยู่กับใจดวงนั้น ไม่มีความผิด !

แต่ในเมื่ออยู่กับสมมุติ อยู่กับโลกเขา ใครเป็นคนตั้งว่าพระอรหันต์องค์ไหนเป็นปาปมุตติ ในเมื่อไม่มีคนตั้ง ไม่มีโทษกับใจดวงนั้น แต่อยู่กับโลกเพื่อความสังคมกับโลกก็อยู่กับเขาไปอย่างนั้น “ผิดก็คือผิด ถูกก็คือถูก” ตามสังคมของโลกเห็นใหม่ จิตที่มันเข้าใจแล้วเห็นใหม่ ไม่ยึดมั่นถือมั่นตัวมันเองเลย ไม่ต้องการให้ใครเคารพนบนอบ ไม่ต้องการให้ใครเข้าใจเพราะ เพราะมันไม่มีกิเลสใจ

แต่ถ้ามีกิเลสนะ มันมีความต้องการให้คนเคารพนบนอบ ต้องการสิ่งต่างๆ ในเมื่อมีความต้องการ.. ก็ต้องออกไปเรื่องโลก ต้องแสวงหา ต้องมีเล่ห์เหลี่ยมไปกับโลกเห็นใหม่ เรื่องของการตลาด แต่ถ้ามันไม่มีสิ่งต่างๆ เรื่องนี้เป็นเรื่องไร้สาระนะ เพราะมันเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ความจริง มันเป็นสิ่งเครื่องอาศัย

สิ่งที่เขาเห็น เขาจะเข้าใจตามความเป็นจริง จะไม่มีปัญหากับใจดวงนั้นเลย ใจดวงนั้นอยู่สุขอยู่สบาย ความอยู่สุขอยู่สบายเห็นใหม่ มันจะไม่ไปเกิดไปตายเพราะ เพราะไม่มีแรงขับ เพราะไม่มีตัณหาความทะยานอยาก ถ้าไม่มีความทะยานอยากแล้วมันเกิดมาจากไหน ไม่มีตัณหาความทะยานอยากเพราะว่าเกิดจากใจดวงนั้นปฏิบัติเองเห็นใหม่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า เราเป็นคนชี้ทางเท่านั้น เราเป็นคนบอกทาง แล้วพวกสาวกสาวกจะเป็นผู้ก้าวเดิน ถ้าเราก้าวเดินเข้าไปถึงหัวใจของเรา เราจะก้าวเดินเข้าไปถึงสัจจะความจริง แต่ถ้าเราขอยทำเราไม่ได้ก้าวเดิน เราขอยทำเฉยๆ เห็นใหม่ ไปเราพบพุทธศาสนา แล้วเราอยู่กับการประพฤติปฏิบัติในความขอยทำอยู่กับที่มันไม่ก้าวเดิน แต่เราไม่รู้ตัวเลย แต่ครูบาอาจารย์ท่านรู้ นะ ครูบาอาจารย์ท่านถึงตรวจสอบกันเห็นใหม่ แก่จิต แก่ใจจิต

จิตติดเพราะมันติด จิตมันติดของมันนะ จิตหลง ..ทำไมถึงหลง จิตหลงเพราะมันไม่รู้มันถึงหลง คำว่า “หลง” เพราะมันไม่รู้ มันไม่รู้มันถึงหลง หลงคืออะไร ไม่รู้คืออะไร ไม่รู้คืออวิชา... แล้วมันหลง มันหลงในอะไร หลงในธรรมชาติใหม่ หลงในสิ่งที่มันเข้าใจใหม่

ถ้ามันเข้าใจ.. ความเข้าใจความหลงของเขา แล้วเขาจะออกมาให้มันถูกได้อย่างไร แต่ครูบาอาจารย์จะต้องหาวิธีการ หาอุบาย ให้เขาเห็นโทษ ให้เขาเห็นว่าสิ่งนั้นถูกหรือผิด แล้วแต่ครูบาอาจารย์ที่ท่านจะแก้ไขนะ “การแก้ไขจิตยากมาก” ยากมาก เพราะมันเป็นความหลงจากภายใน มันเป็นอุคมคติของจิตดวงนั้น จิตดวงนั้นมีอุคมคติสิ่งใด มันก็ใช้ความคิดเล็กๆ อุคมคติมันอยู่ใต้ความคิดนะ อุคมคติของจิตดวงนั้น

ถ้าจิตดวงนั้นมีคุณธรรม อุคมคติของเขานะ เขาจะเปรียบเทียบ เขาจะตรวจสอบเห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเยาะเย้ยกิเลสนะ “มารเอ๋ยเธอเกิดจากความดำริของเรา” อุคมคติเห็นใหม่ มันทำให้ความคิดเราผิดพลาดหมดเลย ให้ความคิดของเราไปตามเส้นทางสายนั้น สายที่มันวางเป้าหมายไว้ ทีนี้เป้าหมายไว้มันชี้ผิด เพราะมันเป็นอวิชา เพราะมันหลง มันเป็นกิเลส มันถึงทำวนเวียนไปสภาวะแบบนั้น เหมือนเรือไม่มีหางเสือ เข้าฝั่งไม่ได้ เข้าฝั่งไม่เป็น

แต่ถ้าเรือมีหางเสือนะ เราจับเรือตรงไว้ มันจะไม่เวียนอยู่ในอ่าง มันจะพุ่งตรงไปทางใดทางหนึ่ง มันจะไปเจอฝั่งได้แน่นอน มันจะเข้าไปเจอฝั่งได้แน่นอน ความเพียรของเราก็เหมือนกัน เราจะล่องแพ้นทุกข์ได้ด้วยความเพียร เราเอาความเพียรพยายามของเรา เราพยายามตั้งใจทำความเพียรของเรา โดยสัจจะ โดยความจริง แล้วตรวจสอบ

ถ้าความเพียรเห็นใหม่ ความเพียรแต่มันไม่มีปัญญา มันก็ความเพียรของใคร.. ความเพียรของหุ่นยนต์ไง ความเพียรจริงมันต้องมีปัญญา มันต้องเทียบเคียง อุบายวิธีการนะ ทำซ้ำทำซากกิเลสมันหัวเราะเยาะ

แต่ถ้าทำโดยปัญญาของเรา.. ทำขณะนี้ได้ผลประโยชน์ใหม่ ถ้าไม่ได้ผล ไม่ได้ประโยชน์ มันเป็นเพราะเหตุใด พอเป็นเพราะเหตุใด “ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” เราต้องสาวไปหาเหตุ หาเหตุหาวิธีการไง ว่าวิธีการนั้นถูกต้องไหม

ความถูกและความผิด ถ้าเราไม่เห็นความถูกแล้วความผิด เคนจกรรมแล้วมีสติใหม่ ถ้ามีสติขึ้นมาทำไมมันลงไม่ได้ แล้วที่มันเคยลงมา มันลงได้อย่างไร ถ้ามันลงมาเห็นใหม่ สิ่งใดมันเป็นโทษบ้าง สิ่งใดเป็นโทษเราต้องเสียดละออกไป

สิ่งใดเสียดละออกไป ให้สิ่งที่เป็นโทษให้น้อยที่สุด เพราะมันเป็นโทษโดยใจก็เป็นโทษ สรรพสิ่งภายนอกก็เป็นโทษ ในเมื่อยังเป็นกิเลสอยู่เป็นโทษหมด โทษเริ่มมาจากความเห็นผิดของใจ มันถึงได้หลงไหลไปกับโลกเขา หลงไหลไปในอวิชา หลงไหลไปในกิเลสค้นหาความทะยานอยาก ทั้งๆ ที่ปฏิบัติธรรมอยู่นี้

แต่ถ้าทำความถูกต้อง โดยสัมมาทิฐิ โดยความเห็นถูกต้อง แล้วความเห็นถูกต้องนะ มันจะเริ่มปรับตัวมันเข้ามา ใจมันจะปรับตัวเข้ามาให้มันเป็นรากฐานเข้ามาเห็นใหม่ สิ่งที่ปรับตัวเข้ามา มันก็เป็นประโยชน์กับเราทั้งนั้นนะ เป็นประโยชน์ของเรา แต่มันก็ต้องลงทุนลงแรงนะ

คนเราเกิดมาชีวิตมันต้องมีเรื่องอาศัย ความอาศัยเห็นใหม่ ดูพระราตี พระเราต้องบิณฑบาตเป็นวัตร เห็นใหม่สิ่งที่บิณฑบาตเป็นวัตร “ธุดงค์วัตร” เป็นประเพณีของพระอริยเจ้า เราเป็นปุถุชนกัน แต่ถ้าเราเป็นปุถุชนแล้วเราเชื่อกิเลสเห็นใหม่ เราก็จะเอาสะดวกสบาย สิ่งต่างๆ ความเป็นอยู่เราต้องตามสะดวกตามกิเลส

แต่ถ้าเราจะดำรงอริยประเพณีเห็นใหม่ ประเพณีของพระอริยเจ้า พระกัสสปะถือธุดงค์วัตรตลอดมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระกัสสปะ “กัสสปะเอ๋ย เธอก็เป็นพระอรหันต์ เธอก็อายุปานเรา ถือธุดงค์วัตรทำไม”

พระกัสสปะตอบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “ปฏิบัติไว้เพื่อเป็นคติแบบอย่างให้กับอนุชนรุ่นหลัง” เห็นใหม่ สิ่งที่เป็นประเพณี เป็นอริยประเพณีมา เราจะทุกข์จะยาก จิตใจเรามันจะคับแคบ จิตใจของเรามันจะมีแต่กิเลสค้นหาเหยียบย่ำขนาดไหน เราพยายามดำรงสิ่งที่ป็นอริยประเพณี ให้จิตใจมันพัฒนา ให้มันเป็นอริยธรรม

สิ่งที่ป็นอริยธรรมขึ้นมาเห็นใหม่ อริยะ.. สัจจะ.. อริยสัจจะ สัจจะความจริงของโลกเขา เขาต้องการความจริง เขาต้องหาสัจจะ แต่สัจจะอย่างนี้ก็เป็นสัจจะแบบธรรมชาติแบบธรรม เป็นสภาวะธรรม สภาวะที่แปรสภาพ คือธรรมะ คือสัจจะความจริง

แต่อริยสัจจะมันพ้นจากการแปรสภาพ สิ่งที่แปรสภาพมันจะอยู่ได้ด้วยอะไรล่ะ มันจะอยู่ด้วยสิ่งที่เป็นกรอบ ผลไม้มันต้องมีเปลือกหุ้มมันมา ผลไม้นั้นเราถึงจะเอามา ถนอมรักษาเนื้อผลไม้ไว้ได้นาน นี่ก็เหมือนกัน อริยประเพณีมันประเพณีภายนอก แต่ถ้าเราฝึกเราฝนขึ้นมา เราเห็นคุณประโยชน์ของอริยประเพณี ใจเรามันเป็นเนื้อ เห็นไหม จากสิ่งที่ห่อหุ้มมันเป็นเนื้อเข้ามา มันจะเข้ามาถึงภายในไหม ถ้าเห็นคุณเห็น ประโยชน์จะทำได้มันอาจหาญรื่นเริงนะ

เราทำสิ่งใดก็แล้วแต่ มันเป็นการชักนำหัวใจ เป็นการทำให้ใจมันผ่อนคลาย ผ่อนคลาย เรานั่งสมาธิภาวนาเห็นไหม ดึงเครียด เราจะผ่อนคลายด้วยการเดินจงกรม การยืน เดิน นั่ง นอน เห็นไหม มันเป็นอริยบาล ๔ อริยบาลนี้ทำให้การประพฤติปฏิบัติเรายาวไกลเห็นไหม

“ระยะทางพิสุจน์ม้า กาลเวลาพิสุจน์คน” การเดินจงกรม การนั่งสมาธิภาวนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไว้แล้วเห็นไหม ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ถ้าเราทำโดย สัมมาทิฐิ ความเพียรเราชอบ เรามีการกระทำชอบ ผลมันต้องเกิดขึ้นมากับเรา เกิด ขึ้นมากับเรานะ

“ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด” ไม่ต้องไปหาสิ่งใดเลย เกิดแล้วต้องตาย สิ่ง ที่ตายไปเห็นไหม ตายไปด้วยความทุกข์ความยาก ตายไปด้วยความตรอมใจ ตายไปด้วยความลำบากลำบาก กลับตายด้วยความรื่นเริง เห็นไหม ชีวิตนี้ไม่มีอะไร ว่างจากล้าหาญ เห็นไหม เกิดมาต้องตายหมด แต่ขณะที่ตายไปมีอะไรติดไม้ติดมือไป

เราเป็นชาวพุทธ เราเป็นนักประพฤติปฏิบัติเห็นไหม บวชเป็นพระเป็นเจ้าด้วย สิ่งที่บวชเป็นพระเป็นเจ้า เรารื้อค้นมา โลกนะ.. ร้อนนะ “ในสโมสรสันนิบาต ทุกดวงใจว่าแห่ว” ดวงใจว่าแห่วนะ ขณะที่เราเข้ามาอยู่คนเดียวเห็นไหม เราออกวิเวก ออก อยู่ของเราคนเดียว มันว่าแห่วไหมล่ะ

ถ้ามันว่าแห่ว.. เราค้นคว้าความที่เป็นว่าแห่ว ความที่เป็นความกลัว ความที่เป็น ความทุกข์นะ สิ่งนั้นมันประจักษ์ความจริง ถ้าเป็นสัจจะความจริงเรามีปัญญาไล่ต้อน เข้ามา ใคร่ครวญเข้ามา มันแก้ได้ มันถอนได้ มันปล่อยวางได้ ถ้ามันถอนได้มันปล่อย

วางได้ จิตใจมันก็มีอิสระขึ้นมาซะใหม่ แต่ถ้ามันเป็นทางโลกเห็นใหม่ ทุกดวงใจว่าแห้ว
แล้วก็ไม่มีทางออก แล้วก็กอดคอกัน เห็นใหม่

“โคนาฝูงที่ไม่มีปัญญา มันจะทำฝูงโคนั้นให้จมไปในวังน้ำวน...”

ในสโมสรสันนิบาตเขาทำอะไรกัน เขารื่นเรริงกันในชีวิต เขาพยายามทำความรื่น
เรริงกลมกลืนกับความทุกข์ไว้ แล้วมันจะพ้นไปได้ใหม่ แต่ถ้าเราเสียดละออกมาเห็น
ใหม่ เราอยู่ของเราคนเดียว เรายังรักษาของเราคนเดียว เราค้นคว้าของเราคนเดียว เรายังรักษา
คนเดียว มันแก้ได้ไง

เหมือนคนไข้แล้วมียารักษาโรค มันหายได้... มีคนไข้ แต่ไม่มียารักษา แล้วก็กิน
แต่ของสแลงไป ในสโมสรสันนิบาตมีแต่ความเพลิดเพลิน มีแต่การใช้ชีวิตสูญเปล่า
แล้วมันจะรักษาได้อย่างไร แต่เราไม่ใช้ความเพลิดเพลิน เราใช้สติ เราใช้ปัญญา เราใช้
การใคร่ครวญ

“ชีวิตนี้คืออะไร ? เกิดมาทำไม ? การเกิด.. เกิดมาแล้วได้ประโยชน์อะไร ?”

เกิดมาแล้ว ถ้าประโยชน์ในธรรม ประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติมีไหม ถ้าเกิด
มาประพฤติปฏิบัติ คือเกิดมาด้วยบุญเก่า แล้วถ้าเราได้ประโยชน์มีประโยชน์ มีบุญใหม่
ใหม่ ถ้ามีบุญใหม่.. แล้วตายแล้วจะไปไหน ? แต่ถ้ามันมีบุญใหม่เห็นใหม่...

“ทำทานร้อยพันหนไม่เท่าถือศีลบริสุทธิ์หนหนึ่ง มีศีลบริสุทธิ์ร้อยพันหน
ไม่เท่าทำสมาธิเกิดขึ้นมาหนหนึ่ง ถ้ามีสมาธิขึ้นมาร้อยพันหนไม่เท่าเกิดปัญญาที่ทำให้
จิตเกิดวิมุตติขึ้นมาได้” เห็นใหม่

ถ้ามันมีปัญญามันวิมุตติ.. พระอยู่ในป่านั่งสมาธิภาวนาจะเอาบุญมาจากไหน
“บุญ” เห็นใหม่ ทำบุญมากมายมหาศาลขนาดไหน ถึงที่สุดแล้วต้องมาตกลงที่ภาวนา

ทำนบใหญ่ที่มันกั้นน้ำไว้อยู่ที่ไหน ทำคุณงามความดีที่ทำมาจากใจ มันอยู่ที่ไหน
เห็นใหม่ นี่กุญแจ ๓ ดอกใจ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภवासวะ มันกั้นอยู่ที่ภवासวะ มันกั้น
อยู่ที่ภพ มันกั้นอยู่ที่ใจ แล้วในจิตใจเรา คุณธรรมของเรา มันเข้าไปใจออกมาเห็นใหม่
ใจให้คุณธรรมของเราออกมา คุณธรรมของเรา ความจริงของเรา

คุณธรรมในพระไตรปิฎก สิ่งต่างๆ นั้นมันเป็นทฤษฎีที่เข้ามาเท่านั้น ถ้าคุณธรรมอันนี้ออกมาเห็นใหม่ เป็นธรรมของเรา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระไตรปิฎกนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทางวิชาการนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วถ้าเป็นธรรมของเราขึ้นมา มันเป็นคนธรรมของเราขึ้นมา มันเป็นเรื่องความจริงของเราขึ้นมา มันมาจากเรา มันมาจากการที่เราู้จริง มันมาจากการที่เราประพฤติปฏิบัติ นี่สภาวะธรรมเหมือนกัน เห็นใหม่

พระอรหันต์! องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาของเรา เป็นพระอรหันต์! ครูบาอาจารย์ของเราที่สิ้นกิเลสแล้วก็เป็นพระอรหันต์!

พระอรหันต์... องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรม กับครูบาอาจารย์แสดงธรรมก็คือธรรมอันเดียวกัน แต่เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในกาล ๕,๐๐๐ ปีนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมไว้แล้ว แล้วถ้าใจเป็นธรรมเห็นใหม่ มันก็แสดงธรรมตามเนื้อธรรม

แต่ถ้าใจไม่เป็นธรรม มันแสดงธรรมโดยกิเลสเห็นใหม่ “เหมือนหมาห่มหนังเสือ” ถ้ามันจะแสดงธรรมมันก็จะแสดงออกเป็นกิริยาของหมา! แต่ถ้าเป็นเสือเห็นใหม่ เสือมันเป็นการบันลือสีหนาท มันก็คือเสือ ถ้าเสือ มันบันลือสีหนาทนะ สัตว์มันกลัวนะ ถ้าเสือมันบันลือสีหนาทกิเลสมันกลัว สิ่งทีือกิเลสมันทำได้-ไม่ได้ เห็นใหม่ คุณเวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ย สีล สมาธิ ปัญญา กิเลสมันไม่ยอมทำเลย แต่ถ้าให้มันสะดวกสบายขึ้นมา มันชอบเห็นใหม่

นี่เหมือนกัน แสดงธรรมขึ้นมากิเลสมันกลัว! กิเลสมันกลัว.. กลัวสัจจะความจริง มันกลัวธรรมจริงๆ กิเลสมันไม่กลัวสิ่งที่เป็นความจอมปลอม สิ่งที่เป็นความจอมปลอม กิเลสมันหลอกใช้ด้วย กิเลสมันเอามาใช้เป็นประโยชน์ของมันอีก สิ่งที่เป็นความจริง มันจะเป็นความจริงของเรา นี่คือกุญแจใจนะ

กุญแจใจของเรา ภูมิปัญญาของเรา เราจะย้อนกลับมาทวนกระแส เพราะมรรคผลไม่อยู่ในสิ่งต่างๆ ไม่อยู่ในวัตถุใดๆ ทั้งสิ้น มันจะอยู่ได้ สัมผัสได้ ด้วยหัวใจของสัตว์โลก

คู่มือหัวใจของสัตว์โลก ความรู้สึกใจ ตั้จธรรมมันอยู่กับความรู้สึก ทุกข์ก็ทุกข์ จากภวาสวะ ทุกข์ก็ทุกข์จากภพ สุขก็สุขจากภพ ทำลายภพแล้วมันก็สุขโดยวิมุตติ ถ้าไม่ทำลายภพเห็นใหม่ มันเป็นเวทนา สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา เดี่ยวสุข เดี่ยวทุกข์ เดี่ยวเฉยๆ เห็นใหม่ มันเพราะอะไร เพราะมันมีอาสวะ ๓

แต่ถ้าเราเอาอาสวะแปรสภาพมันให้เป็นคุณธรรม สิ่งที่เป็นคุณธรรม จากกิเลส เป็นธรรม! จากอวิชาเป็นวิชา! จากภพทำลายภพ! ภพคือตัวจิต ทำลายทั้งหมด ถึงที่สุดแล้วเห็นใหม่ มันถึงที่สุด มันถึงคุณธรรม ถึงเป็นเอโกธรรมโม ถึงเป็นธรรมธาตุ

สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่สุด “กุญแจใจ... ใจของใคร ใจของมันนะ” แล้วแต่การประพฤติปฏิบัติของแต่ละบุคคล กุญแจใจ... กุญแจใจจะเข้าไปรักษาใจ แล้วทำใจให้ถึงคุณธรรม เอวัง